١

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً

بەختەوەری

www.bextewery.net

نامەی کوڕێک بۆ هاوسەرەکەی

لەپێناو ژیانێکی هاوسەری باشترو بەختەوەر

ڕێبوارێک لەنێوان کات و کاردا

مستەفا زەمانی باس لەیوسفی ڕاستگۆ دەکات

کۆڤارێکی مانگانەی رۆشنبیریی و پەروەردەییە ... ساڵی یەکەم ژمارە (١) ی تشرینی یەکەمی ٢٠١١

بەختەوەری بۆ ؟

حاجی کاروان

بەختەوەری واتە(السعادة)، تەنها وشەیەك نیە خولیای بین یاخود شیعری بەبالادا هەڵبدەین یاخود ئەوەندە دووربێ ونەتوانین نزیکی بین یاخود ئەوەندە لەبەرچاوان شاراوە بێت نەیدۆزینەوە.

+ بەرای بەندە بەختەوەری بەسێ قۆناغ پێی دەگەین کەبریتین لە:

یەکەم: دیدگاو (تەسەوری) جوان بۆ ژیان و مردن، خاوەن تێگەیشتنی جوان و دروست بێت، ئەم دیدگایەش تەنها سەرچاوەکەی(وەحی) و (پێغەمبەرە) تانەخشەی رێگای ژیان دابرێژرێ .. کێ هەیە بەخالیقی(مخلوقە)ەکان شارەزابێ؟ ئەی کێ هەیە بەقەد پێغەمبەری خوا دڵسۆزی مرۆڤەکانی (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً) واتە هەرکەسێك کاری جوان بکات چ نێر چ مێ، جائیماندار بێت ئەوا خۆش گوزەران دەبێت و بەختەوەری بەدەست دێنێت، کەواتە بە (کردەوەی جوان و چاك و باوەڕی راستەقینە)ژیان خۆش دەکات و لەوپەری حەسانەوە و بەختەوەریدا ژیان دەگوزەرێنێت.

دووەم: هونەری خۆبەڕێوەبردن لەروی کاروباری ژیانەوە، دەبێ مرۆڤ خاوەن بەرنامەی کاربێ بۆ خۆی و، نابێ دنیا بەهەڕەمەکی و گێرە شێوێنی بباتە سەر و بەئارەزووی خۆی راست و چەپ و بە(پێ خاوسی) بکەوێتە ناو چیادۆڵ و سارا، هونەری خۆبەڕێوەبردن لەم چەند خاڵەی کۆتایی کورتی دەکەمەوە:

-١ - گرنگی دان بۆ خودی خۆت لەروی (فهم، عقل، جسد .. واتە تێگەیشتن و ئەقڵ و لاشە و جەستەو هتد ....).

-٢- کاروکاسبی و بڕوانامەو خوێندن وەزیفە و بازرگانی، ئەمانە دەبێ بەرنامەی بۆ دابنرێت، کە ئەمانەش خۆیان هۆکاری بوونی بەختەوەری ژیانی مرۆڤەکانن.

سێیەم: بەختەوەرکردنی مرۆڤەکان واتە هەوڵی یارمەتی دانی دەوروبەرت بدەیت و دڵی خەڵکانی تر خۆش بکەیت، ئەم کارەش دەبێ لەرێی دەسەڵات و حوکمڕانانان بێت و هەوڵی خۆشگوزەرانی خەڵك بدەن و وڵات لە گەندەڵی و قات و قڕی و دواکەوتن رزگاربکەن و وڵات ونیشتمان ئاوەدان بکەنەوە تا خەڵکی بەئاسودەیی بژێنت ئەکاتە دەسەڵات دەبێت بەکەسێکی خەمخۆر و دوور لە (حزبیەت و مەنسوبیەت و مەحسوبیەت....) کەسەرەنجام وڵات لەکاولکاری و بەدبەختی رزگاری دەبێت و، نیشتمان دەبێت بە (مؤسسات) و سەرجەم دامەزراوەکان کاری پیشەو یاسایی خۆیان دەکەن و یاسا سەروەر دەبێت .

ساڵی یەکەم ژمارە (١) ی ئەیلولی ٢٠١١

گۆڤارێکی مانگانەی ڕۆشنبیری و پەروەردەییە
لەسەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان متمانەی
ژمارە 522ی پێبەخشراوە

خاوەن ئیمتیاز : کەنعان نەجمەددین "حاجی کاروان" 07504569263
سەرنووسەر: سوهەیب جەمیل عەلی 07504965890
Suhaibjamel@yahoo.com
www.bextewery.net

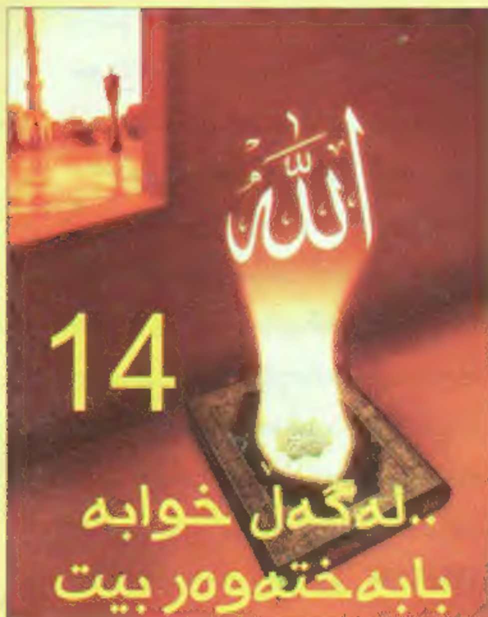

گوڵزاری
فەرموودە

دەردەکانی خەمۆکیی

37 سامی یوسف:
ئازادی هیچ کات بە بەلاش
دەست ناکەوێت!!

ڕاوێژکاری یاسایی: پارێزەر محەممەد هاودیانی
دیزاین: حوسام شێخانی
پەیوەندییەکان : عوسمان سەنگاوی 0770 145 3588
چاپ : چاپخانەی پیرەمێرد ـ سلێمانی

تکایە ئەم گۆڤارە بپارێزە لەبەر ئەوەی ئایات و فەرموودەی پیرۆزی تێدایە
پێگەی بەختەوەری لەسەرتۆڕی ئینتەرنێت www.bextewery.net
ناونیشان: هەولێر گەڕەکی ئیسکان پشت بازاڕی هاوچەرخی نیوستی 0750 426 4848
بەشی ڕیکلام : 0750 496 58 90

کانیاوی قورئان

بە پێنووسی : مامۆستا بورهان موحەممەدئەمین

بەناوی خواوەندی بەخشندەی میهرەبان .. ئەوەی کە جێگەی شانازی تاکی ئیماندارە، ئەوەیە کە ڕۆژانە لە پێنج کاتی جیاوازدا یادی پەروەردگاری دەکات و سەری ڕێز و ئەوازشی بۆ دادەنەوێنێت و ناوچەوانی بۆ دەخاتە سەرخاک و نوێژێک ئەنجام دەدات کە پەروەردگاری لەڕێگەی جوبرەئیلی فریشتەوە پێغەمبەری ئیسلامی بە جوانی لێ شارەزاکردوە، بەهەزاران لە هاوەڵانی خواناس و دڵسۆز وەکو ئەو زاتە فێری بوون و ئەوەکان بەهۆی تێهەڵکێشانەوە ئەوە لەدوای ئەوە گەیاندوویانە تا ئەم سەردەمەو تا کۆتایی دنیا ئیمانداران لەهەموو شوێنێکی زەویدا پیادەی دەکەن.

جا لەم عیبادەتە ناوازەدا، لەم نوێژە ڕێک وپێکەدا کە هەریە دیتنی سەرنجی چەندەها کەسی لەخۆرئاوا ڕاکێشاوە و کەوتوونەتە دیراسەی ئەم دینە و مسوڵمان بوون، شایانی باسە پەروەردگاری مەزن کتەلۆکی شادبوون بەدیداری خۆی لەسەرەتای قورئانە پیرۆزەکەیدا تۆمارکردووە، تا هەرکات بانەوێت جگە لە کاتی نوێژە فەرزەکان، بەبێ مۆڵەت بچینە (حضور) و دەروونمان کەیل و پڕ بکەین لەدەریای نوور.

بەڵی ئەو پەروەردگارە خاوەن میهرە سورەتی (الفاتحة)ی لەبەر گرنگیی دووجارنازڵ کردووە، جارێک لە (مەککە) و جارێکیش لە (مەدینە)....

ئەوسا ئیتر مسوڵمانان بەشەوق و زەوقەوە هەرکات گوێ بیستی بانگ بووبن، دەستیان لە هەموو کاروبارێک هەڵگرتووە و بەرەو مزگەوت بەڕێکەوتون، تا ساتێک دڵ و دەروونیان بسرەوێت و مێشک و هزریان بحەوێتەوە، جەستەی شەکەتیان ماندوویەتی دەرچێت.

بەڵێ ، دوای خۆ ئامادەکردن بەدەستنوێژێکی جوان ڕووەو قیبلە دەوەستن و دوای نوێژدابەستن و خوێندنی ئزای تایبەت، دەست دەکەن بە خوێندنی سورەتی (الفاتحة) .. هەربۆیە پێویستە ئیماندارتا بۆی دەکرێت کاتێ نوێژ دەکات، کاتێ دەچێتە حوزور ئاگای لە خۆی بێت و هەوڵبدات کۆنترۆڵی خۆی بکات و بزانێت گفتوگۆ لەگەڵ کێدا دەکات و کەلیمات و وشەی پیرۆزی کێ دووبارە دەکاتەوە.....!؟

بۆ ئەو مەبەستەش پێویستە پەنا ببات بۆ پەروەردگاری، تا پەنای بدات، لەو وەسوەسەو خەتەرەو خەیاڵاتەی کەشەیتانی دوابڕاو بۆی دروست دەکەن، دیارە کە شەیتان، دوژمنی ئاشکراو نادیاری سوێنخواردووە و لەکاتی نوێژدابەستنەوە تا لێ دەبێتەوە، خۆی لە لایەک و داروودەستەی لەلایەک هەموو هەوڵەکانیان دەخەنە گەڕ بۆ ئەوەی زەین و دڵ و دەروونی ئیمانداران پەرت و بڵاوبکەن و هەرچی دەشێ و ناشێ بوی بخەنەوە ئەیەڵن دڵی لای نوێژەکەی بێت، هەربۆیە پێویستە (اعوذبالله من الشیطان الرجیم) زۆر بەچاکی و بەدڵ و زمان بڵێین، تا ئەو پەروەردگارە مەزنە لەشەڕو وەسوەسەی شەیتانی نەفرین لێکراو بمانپارێزێت.

پاشان دەڵێین (بسم الله الرحمن الرحیم) و ناوی پیرۆزی دەبەین، (الله) بەدی هێنەری خۆمان و هەموو مەوجودات لەئاسمانەکان و زەویدا، پێویستە شکۆمەندی ومەزنی و دەسەڵاتی ئەو زاتە فەرامۆش نەکەین، ودوابەدوای ناوی پیرۆزی هەردووسیفەتی ڕەحمەت و دلۆڤانی میهرەبانی بڵێین، چونکە ئەو خوایەی کە ئێمەی وەستاوین لەحوزووریدا زاتێک نیە کە ئەوەندە تووڕەو خەشمگیر بێت هەربەندەیەکی نافەرمانی کرد خێرا تۆڵەی لێ بستێنێ و گەڕو گوڵی بکات و لەناوی بیات.

بەڵکو زاتێکە سۆزو ڕەحمەتی هەموو شتێکی گرتۆتەوە، هەتا بێ دینەکانیش لەسایەی ڕەحمەت و سۆزو میهری ئەو زاتەدا بەزۆری ژیانی دنیا بە خۆشی دەگوزەرێنن، بەڵام ڕەحمەتی

> **دوابەدوای ناوی پیرۆزی هەردووسیفەتی ڕەحمەت و دلۆڤانی میهرەبانی بڵێین، چونکە ئەو خوایەی کە ئێمەی وەستاوین لەحوزوریدا زاتێك نیە کە ئەوەندە تووڕەو خەشمگیر بێت هەربەندەیەکی نافەرمانی کرد خێرا تۆڵەی لێ بستێنێ و گەڕو گوڵی بکات و لەناوی بیات.. بەڵکو زاتێکە سۆزو ڕەحمەتی هەمووو شتێکی گرتۆتەوە، هەتا بێ دینەکانیش لەسایەی ڕەحمەت و سۆزو میهری ئەو زاتەدا بەزۆری ژیانی دنیا بە خۆشی دەگوزەرێنن .**

تایبەتی و ئەبڕاوەو بەردەوامی تەنها بۆ ئیماندارانە لە دونیاو قیامەتدا....

پاشان کە دەڵێت: (الحمدلله رب العالمین) هەوڵبدە لەناخەوە سوپاس و ستایش و قەدردانی بنوێنە بۆئەو پەروەردگارو زاتەی کە خاوەن و بەدیهێنەری هەموو جیهانەکانە.. جیهانی ئادەمیزاد و ڕوەك و ئاژەڵ و مارو مێروو وسەرجەم مادیات، جیهانی ئەستێرەو هەسارەو کاکێشانە زەبەلاحە بێ شومارەکان، جیهانی دیارو نادیارەکان، جیهانی فریشتە و پەری و جنۆکەو دروستکراوانی سەر سوڕهێنەر لەسەر زەوی و ناو زەوی و نێو دەریاو زەریاو ڕووبارو چەم و بیرەکان!!

پاشان جارێکی تر هەردوو سیفەتی (الرحمن الرحیم) دووبارە بکەرەوە کە نیشانەی فراوانی سۆزو رەحمەت و میهری ئەو زاتەیە کە ئەم لاوئەولای (الحمدالله رب العالمین)یان داوە....

جا سەیر لەوەدایە کە ئەو هەموو سۆز و رەحمەتەی کە دەیبینین لەنێوان دایك و باوك و رۆڵەکانیاندا، لەنێوان ژن و مێرددا، لەنێوان ئاژەڵان و بەچکەکانیاندا، لەنێوان باڵندە و بێچوەکانیاندا لەهەر بوارو لەهەر شوێنێکدا، هەرهەمووی بەشێکە لەسەدبەشی رەحمەت و سۆزو میهری خوایی، هەتا دایکی ئاژەڵان سەریان بەرزدەکەنەوە تا ئازاری بێچوەکانیانی هەڵدەگری و دەیانگوێزێتەوە، هەتا باوکە و دایکەی کەوو کۆتر و زۆربەی باڵندەکان خۆیان برسین، بەڵام هەوڵدەدەن بێچوەکانیان تێربێت، هەمووو ئەوانە لەو بەشە رەحمەتەیە کە خوای گەورە بەخشیویەتی بەزیندەوەران، بەڵام خۆشبەختانە نەوەدو نۆبەشی هەڵگرتووە بۆقیامەت، تایبەتیشی کردووە بۆ ئیمانداران بەگشتی و ئیماندارانی گوناهبار بەتایبەتی....

هەربۆیە دوای (الرحمن الرحیم) پێویستە بڵێین (مالك یوم الدین) واتە پادشاو سەردارو دەسەڵاتداری ڕەها لە ڕۆژی ڕەستاخێزو قیامەتدا، لەوێ و لەوکات و ساتەدا پاشاکانی زەوی و دەسەڵاتداروسەرۆك کۆمارەکان، گەداو بێ دەسەڵات و زەبوون و گیرخواردوون، مەگەر تاکەتاکەیان کە دیندارو خواناس و دادپەروەربووبن، ئەگینا لەوێ هیچ جیاوازیەکیان نیە لەگەڵ هەمووئەوخەڵکەدا، بەڵکو گەر بێ دین و ستەمکاران و دەست بڕو فێڵبازبووبن، ئەوە لەلایەن گەل و میللەتیانەوە ئەفرینیان لێ دەکرێت و قسەی ساردو سڕیان پێ دەوترێت!!

ئنجادوای ئەم ستایشەی پەروەردگار دەڵێت: (ایاك نعبد وایاك نستعین)، واتە: خوایە گیان مادەم تۆ زاتێکی ئاوا گەورەو شکۆمەندو خاوەن میهریت، ئیتر ئەوە بڕیارم داوە لەگەڵ ئیماندران، کە تەنها هەر تۆ دەپەرستن، کڕنوش و سوژدە هەر بۆ تۆ دەبەین، پشتیوانیشمان هەر تۆیت، یارمەتیدەرمان لە هەردوو جیهان هەرزاتی تۆیە، دوای ئەوە لەوزاتەدەپاڕێتەوە و دەڵێت: (اهدنا الصراط المستقیم) واتە: هیدایەت و ڕێنموویم بکە بۆ ڕێگەو ڕێبازی ڕاست و دروست، بۆ ڕێبازی دینداری، بۆ ئەو ڕێگەیەی کە دەمگەیەنێتە بەهەشت و ڕەزامەندی تۆ.

(صراط الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین) واتە: ڕێگەو ڕێبازی ئەوانەی کە لەناوئازونیعمەتی ئەبڕاوەبەهرەمەندت کردوون، لەدنیادا دڵ ئارام و ئاسوودەن، لەقیامەتیشدا ڕێز لێگیراون لەبەهەشتی پڕلەئازو نیعمەتدا.. نەك ڕێگەو ڕێبازی ئەوانەی کە خەشم و قینت لێ گرتوون بەهۆی بێ دینی و ئالەباری زوڵم و ستەم و ناپاکیان، نەك ڕێگەو ڕێبازی ئەوانەش، کە گومڕاو سەرلێشێواون وشوێنی فەلسەفەو بیرۆکەی سەقەتی کەسانی وەك خۆیان کەوتوون، سەرگەردان و دەروون نەخۆش و ناخ ئاڵۆزن... دەساخوایە گیان نزاو پاڕانەوەمان گیرا بکە و بمانخەرە ریزی بەختەوەرانەوە بەدورمان بگرە لەوانەی کە خەشم قینت لێ گرتوون، یان سەرلێشێواو سەرگەردانن.

گوڵزاری فەرموودە

خوا بەوە خۆشحاڵ دەبێت کە یەکێك تۆبە دەکات : عەبدوڵڵای کوڕی مەسعوود (خوای لێ ڕازبێت)دەفەرمووێت: پێغەمبەر (درووودو سەلامی خوای لەسەر بێت)فەرمووی: قەسەم بەخوا کە بەندەیەکی گوناهبار دەگەڕێتەوە و تۆبە دەکات خوای گەورە ئەوەندەی پێ خۆشە کەزۆر لە خۆشحاڵی ئەو پیاوە زیاترە کە بۆتان باس دەکەم :

پیاوێك لەبیابانێکی چۆڵ و پڕ مەترسی دا حوشترێکی پێ یە چی خواردن و ئاوی هەیە لەو حوشترەی بارکردووە لە شوێنێك بۆ حەوانەوە لائەدات و خەوی لێ دەکەوێت کاتێك خەبەری دەبێتەوە دەبینێ حوشترەکەی بەبارەوە ڕۆیشتووە ماوەیەکی زۆر بە دووایا دەگەڕێت زۆر تینوو دەبێت بڕیار دەدات بگەڕێتەوە بۆ شوێنەکەی خۆی سەری دەخاتە سەر باسکی و چاوەڕێی مردن دەکات کوت و پڕحوشترەکە بەخۆی و بارەوە پەیدا دەبێت. دەبێت ئەم پیاوە چەند خۆشحاڵ بێت؟ دەخوا زیاتر خۆشحاڵە بەتۆبەی بەندەکەی هەندێك لەڕاوییەکانی ئەم حەدیسە ئەمەش دەگێڕنەوە :

کاتێك پیاوەکە چاوی بە حوشترەکەی دەکەوێتەوە خێرا پەلاماری دەدات لە خۆشی پانا سەری لێ ئەشێوێت و هەڵە دەکات و دەڵێت خوایە تۆ بەندەی منی و منیش خوای تۆم هەزار شکور بۆ تۆ).

(حديث صحيح متفق عليه) ..

بەزەیی و بەخشندەیی خوا لە ڕۆژی قیامەتدا : ئەبووسەعیدی خودری (خوای لێ ڕازی بێت) دەفەرموێت: چەند کەسێك لە سەردەمی پێغەمبەردا (درووود و سەلامی خوای لەسەر بێت) لێیان پرسی ئایا ئێمە لە ڕۆژی قیامەتدا دەتوانین خوای گەورە ببینین؟ ئەویش فەرمووی: (بەڵێ ئایا کەس هەیە بتوانێت ڕێگەی ئەوەتان لێ بگرێت کە خۆر ببینن لە کاتی نیوەڕۆی ڕۆژێکی بێهەور و سایەقەدا؟ یان نەهێڵێت سەیری شەوی مانگی چواردە بکەن لە شەوێکی سایەقەدا؟ وتیان: نەخێر. پێغەمبەر (درووود و سەلامی خوای لەسەر بێت) فەرمووی: هەر بەو شێوەیەش کەس ناتوانێت ڕێگای ڕاستی خواتان لەڕۆژی قیامەتدا لێ بگرێت.

هەرکەس چی دەپەرستێت با بیپەرستێت، بەڵام لەو ڕۆژەدا هەر کەسێك کە لەبری خواپەرستی، بت و هەیکەلەکانی تری پەرستبێت، ئەوا یەکسەر فڕێ دەدرێتە ناو دۆزەخەوە تەنها خواپەرستەکان بە چاك و خراپەوە. دەمێننەوە لەگەڵ ئەو گاوڕ و جوولەکانەی کە ئایینەکەیان گۆڕیوە بانگی جوولەکەکان دەکەن و لێیان دەپرسن ئێوە چیتان پەرستووە؟ ئەوانیش دەڵێن ئێمە (عوزەیر)ی کوڕی خوامان پەرستووە. ئینجا پێیان دەڵێن ئێوە درۆتان کردووە. خوا ڕۆڵەو ژن و مناڵی نییە ئێستا چیتان دەوێت؟ دەڵێن تینووی ئاوەمانە و ئاومان دەوێت. بەگاڵتەکردنەوە پێیان دەڵێن جا بۆ ناخۆنەوە؟! ئیتر بەرەو دۆزەخ ڕاو دەنرێن و بەسەر یەکدا دەکەونە ناوی. ئینجا بانگی گاورەکان دەکەن و لەوانیش دەپرسن ئەی ئێوە کێتان پەرستووە؟ ئەوانیش دەڵێن ئێمە (مەسیح)ی کوڕی خوامان پەرستووە. پێیان دەڵێن ئێوەش درۆ دەکەن، خوا خێزان و ژن و منداڵی نییە. ئێستا چیتان دەوێت؟ دەڵێن تینوومانە، پاشان

بەرەو دۆزەخ ڕاو دەنرێن و بەسەر یەکدا دەکەونە ناوی.

پاش ئەوەی کە تەنها خواپەرستەکان بە چاك و خراپەوە دەمێننەوە، خوای مەزن بە شێوەیەکی تایبەتی، خۆی پیشانیان دەدات و دەفەرموێت: چاوەڕوانی چی دەکەن؟ ئەوە نییە هەرکەسە و شوێنی ئەو کەسە دەکەوێت کە پەرستوویەتی؟ ئەوانیش دەڵێن خوایە لەگەڵ هەژاریشمان هەرگیز لەگەڵ ئەوانە نەبووین. پاشان دەفەرموێت: من خواتانم ئەوانیش دەڵێن ئێمە هاوبەش بۆ خوا قەرار نادەین. ئینجا دەفەرموێت: ئێوە هیچ نیشانەیەکی واتان هەیە کەخوای خۆتان پێ بناسنەوە؟ دەڵێن: بەڵێ. ئیتر خوا لە شێوەی ڕاستەقینە دەردەکەوێت.

موسڵمانانە ڕاستەکان هەموویان بە (سوجدە)دا دێن، پاشان هەموان سەریان بەرزدەکەنەوە و دەڵێن: تۆ خوای ئێمەی و تۆمان پەرستووە. ئیتر پردێك لەسەر دۆزەخ دادەبەسترێت و کاتی شەفاعەت و پاڕانەوە دێت. ئەسحابە پرسییان: ئەی ئێراوی خوا پردی چی؟ فەرمووی شتێکی لووسە و مرۆڤ لێی هەڵدەخلیسکێت و ئەملا و ئەولای بە قولابی ئاسن و دڕکاوی (لەو جۆرەی کە لە "نەجد" هەیە) گیراوە. موسڵمانان بەچاوتروکانێك لێی دەپەڕنەوە. هی واش هەیە بەبرینداری پێیەوە هەڵدەواسرێت و هەندێکیش بەردەبنە خوارەوە بۆ ناو دۆزەخ. پاش ئەوەی کە موسڵمانان دەپەڕنەوە، دەکەونە نزا و پاڕانەوە لە خوا.

داوای ڕزگارکردنی ئەوانە دەکەن کە بەربوونەوە بۆ ناو دۆزەخ و دەڵێن: خوایە، ئەوانە وەك ئێمە نوێژ و ڕۆژوو و حەجیان دەکرد. ئیتر لە خواییەوە دەوترێت بڕۆن کێ دەناسن لە ئاگر دەریان بهێنن. خەڵکێکی زۆر ڕزگار دەکەن وعەرزی خوا دەکەن: کەس نەماوە لە وانەی فەرمانی ڕزگاربیانتان دا، هەموو ڕزگار کران. ئینجا دەفەرموێت بچنەوە کێ بە قەدەر دینارێك یان نیودینار یان زەڕەیەك چاکەی هەیە، دەریێنن. هەرکەسێك تۆزە چاکەیەکی کردبێت، ڕزگاری دەبێت. (ئەبوسەعید) دەڵێت: ئەگەر بڕوا ناکەن ئەوە ئایەتی ان الله لایظلم مثقال ذرە وان تك حسنە یضاعفها ویؤت من لدنه اجرا عظیما ﴿النساء: ٢٩﴾ واتە: خوا یەك تۆز زوڵم لەکەس ناکات چاکەش چەندقات پاداشتی دەدرێتەوە. لەگەڵ ئەوەشدا پاداشتی زۆر گەورە دەدات بە بەندەکانی ئینجا خوای مەزن دەفەرموێت: فریشتەکان و پێغەمبەران و موسڵمانان شەفاعەتی خۆیان کرد و ئینجا نۆبەی خۆمە. ئیتر فەرمان دەدات خەڵکێکی زۆر لەوانەی کەهیچ چاکەیان نەکردووە لە ئاگری دۆزەخ ڕزگار بکرێن. ئەوانە وەك کۆڵە و ژیان لێ هاتووە و بوونەتە خەڵووز لەرووبارێکی بەهەشتدا کە پێی دەوترێت ڕووباری ژیان، هەڵدەکێشرێن و سپی دەبنەوە و وەك دوڕ دەدرەوشێنەوە. ئەوانەن کە بە(**عتقاءالله**) ناو دەبرێن. ئینجا هەموو دەڵێن: خوایە، شتی وات پێ داوین کە بە کەست نەداوە. ئەویش دەفەرموێت لەوەش زیاترتان دەدەمێ. شتی وا کە لە هەموو ئەو شتانە باشتر بێت. ئەوانیش دەڵێن: خوایە چ شتێك هەیە لەوەی پێت داوین باشتر بێت؟ دەفەرموێت: ئەوە ڕەزامەندیی منە کە ئیتر هەرگیز لێتان ناڕازی نابم.﴿**حدیث صحیح متفق علیه**﴾ .

ئیعجازی زانستی لە فەرموودەی پەروەردگار

(فَلا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ، ومَا لا تُبْصِرُونَ)

دکتۆر کاوە فەرەج سەعدون   پزیشکی پسپۆڕی هەناو و سنگ

پەروەردگار لە قورئانە پیرۆزەکەیدا سوێندی بەزۆر شتی گەورە وگرنگ خواردووە، وەك لە ئایەتەکانی: (لا أُقْسِمُ بِيَوْمِ القِيَامَةِ ولا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ) ، (فَلا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ) ، (فَلا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ) ، (فَلا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ . الجَوَارِ الكُنَّسِ) ، (وَالسَّمَاءِ والطَّارِقِ) ، (وَالشَّمْسِ وضُحَاهَا . والْقَمَرِ إِذَا تَلاهَا. والنَّهَارِ إِذَا جَلاَّهَا) ، (وَالضُّحَى . واللَّيْلِ إِذَا سَجَى . مَا ودَّعَكَ رَبُّكَ ومَا قَلَى)، لەبەرئەوەی پەروەردگاریش گەورە و پیرۆزە سوێند بە شتانێك ناخوات گەر گەورە و پیرۆز نەبن، ئەمە وا لە مرۆڤی موسوڵمان دەکات کە بیر بکاتەوە و تێبڕوانێت لەو شتانە و هەوڵبدات نهێنی و لایەنی گەورەییان بدۆزێتەوە، ئێمەش لەم بنەمایەوە دەمانەوێت تێڕوانینێك بۆ ئایەتە پیرۆزەکانی (فَلا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ، ومَا لا تُبْصِرُونَ) بکەین و ئیعجازی زانستیان دەربخەین و بیسەلمێنین کە ئەم ڕاستی یە زانستیانەی قورئانی پیرۆز پێش چواردە سەدە هەواڵی پێداون لەم ڕۆژگاری ئەمڕۆی دۆزینەوە زانستیەکاندا ڕاستیەکانیان سەلمێنراوە.

(البصر) لە زمانی عەرەبیدا بریتیە لە (چاو) کە مرۆڤ بەهۆیەوە دەبینێت، ڕاڤەکارانی قورئان دەربارەی ئایەتەکان بەگشتی دەڵێن: خوای پەروەردگار سوێند بە هەموو دروستکراوەکان دەخوات ئەوانەی مرۆڤ دەیانبینێت و ئەوانەشی نایانبینێت، کەواتە زۆر شت هەیە کە لە مرۆڤ شاراوەیە و نایبینێت، و زۆر شتی تریش هەیە کە ئێستا نایبینین بەڵام لەوانەیە لە داهاتوودا بیبینین هەربۆیە ووردەکاری زاراوەی قورئانمان بۆ دەردەکەوێت کە دەفەرموێت (وَمَا لا تُبْصِرُونَ) واتە ئێستا نایبینن و نەیفەرمووە (یا لن تبصرون) واتە هەرگیز نایبینن، ئەمەش بەخشندەیی پەروەردگارە بۆ مرۆڤ کە ئەو توانا عەقلیانەی پێداوە بۆ ئەوەی شتە نهێنی و نەبینراوەکانی پێ ئاشکرا بکات.

گۆی چاو کە موعجیزەیەکی پەروەردگارە کێشی تەنها ٨ گرامە، تەنها لە یەك چین لە چینەکانی تۆڕی بینین لە چاودا ٥٠٠ ملیۆن خانەی بینین (Rods and Cons Photoreceptors) هەیە، ٨ ملیۆن خانەی (قوچەکی) تایبەت بە ڕووناکی بەهێز و ١٥٠ ملیۆن خانەی (چیلکەیی) تایبەت بە ڕووناکی کز هەن، لە چەقی چاوەوە دەماری بینین (Optic Nerve) دەردەچێت بەرەو سەنتەری بینین لە مێشکدا کە لە نیو ملیۆن ڕیشاڵی دەماری پێکهاتووە و ڕووناکی دەگەیەنێتە مێشك کە دەیکاتە وێنەیەکی بینراو، خێرایی گەیاندنی وێنەکان لە دەماری بینیندا دەگاتە ١٠٠٠ جار لە چرکەیەکدا! پەروەردگار دەفەرموێت: ﴿وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلاَ تُبْصِرُونَ﴾.

حیکمەتی پەروەردگار لەوەدایە کە لە کاتی ڕۆژ و شەودا ئەم خانانە بەسەرە کاردەکەن کە دەبێتە هۆی پاراستنیان لە فەوتان، ئەگەر تاریکایی بەردەوام بێت ئەوا چاوەکان ڕەشاییان بەسەردا دێت، وەك ئەوەی بەسەر کەشتیوانە ئاسمانییە یەکەمەکاندا هات (وەك: یۆری گاگارین) کاتێك

چوون بۆ بۆشایی ئاسمان تەنها ئاسمانێکی ڕەش و تاریکیان بینی کە بە ئەستێرە دەدرەوشێتەوە، بەراستی موعجیزەیەکی گەورەیە کە پەروەردگار ئەم نهێنیەی لە ئایەتێکی تردا دەرخستووە کە دەفەرموێت: ﴿ لَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَاباً مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ. لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴾.

شەپۆلە کارۆموگناتیسیەکان و جیهانی بینرا و نەبینراو: کاتێك ئیسحاق نیوتن (١٦٤٢-١٧٢٧) ئاوێزەیەکی شوشەی لەرێڕەوەی گورزەیەکی ڕووناکیدا دانا بینی ئەم تیشکە کە ڕەنگی سپیە شیبووەوە بۆ ٧ ڕەنگ کە لە ڕەنگی وەنەوشەییەوە دەست پێدەکات بۆ سووری تۆخ و سەلماندی کە ڕەنگی سپی

سەلماندی کە ڕەنگی سپی تیشکی خۆر لەمانە پێکهاتووە، ڕووناکی بریتییە لە شێوەیەك لە شێوەکانی وزە و بەشێکە لە شەپۆلە کارۆموگناتیسییەکان (Electromagnetic waves) کە لە شەپۆلە گەردوونییە زۆر کورتەکانەوە دەست پێدەکات و درێژی شەپۆلەکەی وردە وردە زیاد دەکات تا دەگاتە شەپۆلە لاسیلکییە درێژەکان کە لە رادیۆ و تەلەفیزیۆندا بەکاردێن، چاوی مرۆڤ تەنها دەتوانێت ئەو شەپۆلانە ببینێت کە درێژییەکانیان لە ٤٠٠ نانۆمەترەوە (بریتی یە لە ١ لە ١٠٦ی میللیمەترێك) دەست پێدەکات لە ڕەنگی وەنەوشەییەوە بۆ ٧٠٠ نانۆمەتر لە ڕەنگی سووردا، چاوی مرۆڤ ناتوانێت باقی شەپۆلەکانی تر ببینێت کە لە سەروو و خوارووی ئەم لەرەوەیە وەك: تیشکی گەردوونی، تیشکی گاما و ئێکس و سەروو وەنەوشەیی و ژێر سوور و شەپۆلەکانی رادار و شەپۆلە رادیۆییەکان، کە ئەم تیشکانە بەکارهێنانەکانیان لەژیانماندا زۆر زۆرە و دەتوانێن شوێنەوارەکانیان لەسەر فیلمە هەستیارەکاندا ببینێن، بەتایبەتی تیشکی ژێر سوور (Infrared rays) و گاما (Gamma rays) و تیشکی ئێکس (X- rays) کە شەپۆلی کارۆموگناتیسی نەبینراون بەڵام چەندین بەکارهێنانی بەسوودی ڕۆژانەیان هەیە و بەهۆی کاریگەریی و شوێنەوارەکانیان لەرۆژگاری ئەمڕۆدا دڵنیابووین لە بوونیان، ئەوەی مایەی سەرسوڕمانە ئەوەیە ئەم تیشکە نەبینراوانە بەهۆی ئامێرە زانستییەکانەوە بەکاردێن بۆ وێنەگرتن و پیشاندانی ئەندامە نەبینراوەکانی ناو لەشی مرۆڤ.

تەکنەلۆجیای نوێ کە پشت بە شەپۆلە کارۆمگناتیسییەکان دەبەستێت یارمەتی داوین بۆ فراوان کردنی بازنەی بینینمان بۆ ئەو شتانەی پێشتر نەماندەبینی، زۆرێك لە زیندەوەرە وردەکان تا دۆزینەوەی وردبینی ڕووناکی لێمان شاراوە بوون، پاش داهێنانی وردبین (میکرۆسکۆب) لە سەدەی حەڤدەیەمی زایینیدا مرۆڤ زۆر شتی بینی کە پێشتر نەیدەبینین لە خانەکانی بەکتریا و قەوزە و کەڕووەکان و توانی ببینێت چۆن خۆراك پەیدادەکەن و چۆن دابەش دەبن و چۆن میکرۆبەکان هێرش دەکەنە سەر خانەکانی لەشمان و چۆن خڕۆکە سپییەکانمان کە پێکهێنەری سەرەکی کۆئەندامی بەرگری لەشمانن بەرەنگاریان دەبنەوە، بەهۆی میکرۆسکۆپەوە مرۆڤ سەلماندنی کە هەردوو تۆو و هێلکۆکە پێویستن بۆ دروستبوونی کۆرپەلە و سکپڕی ئەمەش پاش چەندین سەدە لە ئاماژەدانی قورئان بەم بابەتە، مرۆڤ بەچاوی خۆی بینی چۆن ئەندامەکانی لە شانەکان دروست دەبن و چۆن شانەکانی لە خانە پێکهاتوون.

پاشان وردبینی ئەلیکترۆنی (Electronic Microscope) داهێنرا کە بینینی مرۆڤی بردە ئاسۆیەکی نوێوە و مرۆڤ توانی پێکهێنەرەکانی خانە و ترشی بۆماوەیی (DNA) و جینەکانی بۆماوە ببینێت ﴿وفي الأرضِ آياتٌ لِّلْموقنين . وفي أنفسِكُمْ أفلا تُبْصِرُونَ﴾، ئەوەی مایەی سەرسوڕمانە ئەوەیە کە میکرۆسکۆپی ئەلیکترۆنی وردترین شتێك کە نایبینین کە ئەلیکترۆنە بەکاردەهێنێت بۆ پیشاندانی وردترین پێکهاتەکانی خانەکان و کارەکانیان، لێرەشدا با ئەو پێشکەوتنە گەورەیە لەبیرنەکەین کە لە بواری دووربینە (تەلیسکۆپە) گەردوونییەکاندا بەدەستهاتووە کە وای لەمرۆڤ کردووە بتوانێت تەنە ئاسمانییە هەرە دوورەکان و وردەکاری ئەستێرەکان و هەسارەکان ببینێت.

مرۆڤ توانی بگاتە سەر ڕووی مانگ و بەچاوی خۆی خاکەکەی بینی و توانی کەشتییە ئاسمانییەکان بنێرێت کە سەرسوڕهێنەکانی گەردوونی پیشاندابین، شتانێك کەمانی پێش ئێمە هەرگیز نەیانبینی.

هەناوبینە پزیشکییەکانیش (Endoscopes) مرۆڤ توانی بەهۆیانەوە وردترین پێکهاتەکانی ناو لەش ببینێت و شۆڕشێکی بەرپاکرد لە زوو دۆزینەوەی نەخۆشییەکاندا و ئەنجامدانی نەشتەرگەرییە میکرۆسکۆپییەکان بەبێ ڕوودانی زیانی لاوەکی، توانرا هەناوبینە وردەکان بخرێتە ناو منداڵدانەوە بۆ وێنەگرتنی قۆناغە جیاوازەکانی گەشەکردنی کۆرپەلە لەسکی دایکیدا، ئەمە یارمەتی داین کە کۆمەڵێك ڕاستی تێبگەین دەربارەی کۆرپەلەزانی کە هەرگیز پێشتر نەتوانراوە ببینرێت بەڵام قورئان پێش ١٤ سەدە زۆر بە وردیی وەسفی کردووە، پێش ١٥ ساڵ لەمەوبەر زانا لینارت نیلسۆن (Lennart Nilsson) توانی وێنەی قۆناغە جیاوازەکانی دروستبوونی کۆرپەلە بگرێت هەر لە سەرەتای سکپڕییەوە تا لەدایکبوون کە بەهۆی ئەم کارەوە خەڵاتی نۆبلی وەرگرت.

لەو شتانەش کە پێشتر نەماندەبینی ئەو کارلێکانە بوون کە لە ماوەی هەرە کورتدا ڕوویاندەدا، وەك یەکگرتنی

گەردیلەی ماددەکان، ئەمە دەتوانین گەردیلەی ماددەکان بەهۆی بەکارهێنانی میکرۆسکۆپەوە ببینین بەلام نەماندەتوانی کارلێکی ئەم گەردیلانە بۆ دروستکردنی گەردی نوێ ببینین تاوەکو پەروەردگار ئەم کارەشی ئاسانکرد لەسەر دەستی زانای موسوڵمان (د.أحمد زویل) کە بەهۆیەوە خەلاتی نۆبلی لە کیمیادا لەساڵی ١٩٩٩دا پێبەخشرا، ئەویش بە بەکارهێنانی کامیرای لەیزەری کە لەماوەیەکی هەرە کورتدا (١٠-١٥ی چرکەیەك کە پێیدەوترێت فیمتۆچرکە) وێنەدەگرێت، لەمانەی سەرەوە ئەوە تێبینی دەکەین کە پەیوەندیەکی تونددوتۆڵ هەیە لەنێوان ئەو رووناکیەی کە دەیبینین و بەکارهێنانی بۆ بینینی ئەو شتانەی کە نایانبینین، بەشێوەیەك کە دوو ئایەتە پیرۆزەکەش هەمان پەیوەندی نێوان ئەم دووانەشی دەرخستووە!

شەپۆلە سەروو دەنگییەکانیش (شەپۆلەکانی سۆنەر Ultrasound Waves) بەکاردێن بۆ وێنەگرتنی ناولەش و بەدواداچوونی سکپڕی، لەرینەوەی موگناتیسیش (الرنین المغناگیسی) بەکاردێت بۆ وێنەگرتنی پزیشکی کە وێنەی دەستنیشانکەری سەرسوڕهێنەری شانەکانی لەش پیشاندەدات، ئەوەی تا ماوەیەکی نزیکیش نەماندەبینی و لێمان شارراوە بوو بریتیە لە قووڵایی دەریا و زەریاکان و ئەو سەرسوڕهێنەرانەی کە تێیاندایە کە بەهۆی ژێردەریایی و روناککەرەوەکان و کامێرا ووردەکان توانیمان ئەو دونیا سەمەرەیە ببینین کەمایەی سەرسوڕمان و رێزمانە ﴿أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ﴾.

ئەوەی کەمایەی سەرسوڕمانە ئەوەیە کە ئەو کەسانەی کە لەدایك دەبن و بێبەشن لە نیعمەتی بینین پەروەردگار هەستێکیان دەداتێ کە بەهۆیەوە بتوانن دەنگەکان بەشێوەیەك لەیەکتری جیابکەنەوە کە مرۆڤی بینەر ناتوانێت بیکات و دووریەکانیش دیاری دەکەن، کە ئەمە لەزانستی پزیشکیدا پێیدەوترێت هەستی شەشەمی مرۆڤی نابینا، کەواتە دەتوانین بڵێین ئەوانەی بینین لەدەست دەدەن بەهۆکاری تر دەتوانن ببینن بەلام ئەوانەی کە ئیمان لەدەست دەدەن لەسەر زەوی چەندین بەلگە دەبینن لەسەر دەسەلاتی پەروەردگار بەلام نایبینن بەدڵەکانیان، کەواتە ئەوەی بینایی لەدەست دەدات هیچ زەرەری نەکردووە بەلام ئەوەی بەرچاورۆشنی نەماوە هەموو شتێکی لەدەستداوە ﴿فإنها لا تعمى الأبصار و لكن تعمى القلوب التي في الصدور﴾.

لەکۆتاییدا ئەمەی باسکراوە مشتێکە لە خەرواری ئەو بەلگانەی کە بینیومانن و بۆی دەرخستووین بۆچی پەروەردگار سوێندی خواردووە بەوانەی دەیانبینین و ئەوانەشی نایانبینین، تاوەکو مرۆڤیش لەرووی زانستیەوە بەرەوپێش بچێت کەمی زانیاریەکانی خۆی بۆ دەردەکەوێت بەرامبەر زانیاری و دەسەلاتی پەروەردگار، پەروەردگار زۆر جوانی فەرمووە: ﴿سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾.

رووی ئیعجازی ئایەتەکان:

١- پێشتر وادەزانرا بینین بەهۆی دەرچوونی تیشکی رووناکیەوە دەبێت کە لەچاوی مرۆڤەوە دەردەچێت، کە هەڵەی ئەم بۆچوونە بەتەواوەتی دەرکەوت کاتێك زانایان دۆزیانەوە کە بینین بەهۆی تیشکدانەوەی رووناکی لەسەر رووی تەنەکانەوە و گەیشتنی بەچاوی مرۆڤ دروستدەبێت، کەواتە بینین لەبوونی رووناکیدا دەبێت و بەهیچ شێوەیەك مرۆڤ لەتاریکیدا نابینێت، قورئانی پیرۆز ئاماژەی بە گرنگی رووناکیداوە لەبینیندا پێش ١٤٠٠ ساڵ کە دەفەرموێت: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ. وَمَا لَا تُبْصِرُونَ﴾ واتە چاو هۆکاری بینین نیە چونکە چاو دەبینێت و نابینێت.

٢- بەدواداهاتنی شەو و رۆژ زۆر گرنگە بۆ بەردەوامبوونی بینین و بەکارهێنانی خانەکانی بینین و زانستی نوێش گرنگی خانە قوچەکی و چیلکەییەکانی بۆ دەرخستوین کە لە رۆژ و لەشەودا کاردەکەن و ئەگەر ئەم بەدوادا هاتنە نەبوایە ئەوا لەناو دەچوون.

٣- قورئانی پیرۆز سەرنجی راکێشاوین بۆ ئەو دۆزینەوە گەورانەی کە زانایان پێی گەیشتوون لە تەکنەلۆجیا نوێیەکان و هۆیەکانی بینین، هەروەها سەرنجی راکێشاوین بۆ زۆر شت کە پێشتر نەماندەبینین لەبەر ووردییان وەك: خانەی بەکتریا و قەوزە و کەڕووەکان وچۆنێتی زۆربوونیان و لەناولەشدا چۆن خڕۆکە سپیەکانی خوێن بەرەنگاریان دەبنەوە و چۆن هەردوو تۆو و هێلکۆکە گرنگن بۆ دروست بوونی کۆرپەلە.

٤- ئایەتە پیرۆزەکە هاتمان

دەدات بۆ فێربوونی زانست و بەردەوام بوون لە لێکۆڵینەوە لەهەموو بوارەکانی ژیاندا، ئەوەی دەیسەلمێنێت کە فیکری ئیسلامی فیکرێکی زانستیە داواکاری قورئانە لە مرۆڤەکان بۆ بەکارهێنانی ژیریان تا کۆتایین رادە: ﴿قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ ، ﴿أَفَلَمْ يَنظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا﴾.

٥- قورئانی پیرۆز هەواڵی پێداوین کە مرۆڤ پێکهاتەی سەرەتایی شتەکان دەدۆزێتەوە: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ﴾، لە سەدەی هەژدەیەمەوە مرۆڤ کەوتە دۆزینەوەی پێکهاتەی شتەکان، قورئانی پیرۆزیش هەواڵی پێداوین کە گەردیلە کێشی هەیە و هەروەها لە گەردیلە بچووکتریش هەیە کە کێشیان هەیە: ﴿لا یعزب عنه مثقال ذرة في السماوات ولا في الأرض ولا أصغر من ذلك ولا أكبر إلا في كتاب مبين﴾، ئەوبوو مرۆڤ تەنها لەسەدەی نۆزدەیەمەوە تا ئەمڕۆ گەردیلە و پێکهاتەکانی دۆزیەوە و بۆی دەرکەوت کە هەندێکیان کێشیان هەیە.

قورئانی پیرۆز هەواڵی پێداوین کە ئاسمانەکان و زەوی لەسەر یاسایەك دامەزراون کەناوی ناوە (حەق): ﴿خلق السماوات والأرض بالحق تعالى عما يشركون﴾، لەسەدەی حەڤدەیەمەوە تا ئەمڕۆ زانست زۆرێك لەو یاسایەی دۆزیوەتەوە کە ئاسمانەکان و زەوی لەسەر دامەزراوە، و ئەمڕۆ زانست بەم چوار هێزە سەرەکیەی گەردوون کورتی کردۆتەوە: هێزی کێشکردن، هێزی کارۆموگناتیسی، ناوکەهێزی بەهێز، و ناوکەهێزی لاواز، پەروەردگار سوێندی خواردووە کە لە گەردووندا شتی بینراو و نەبینراو هەیە: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ. وَمَا لَا تُبْصِرُونَ﴾، لەسەدەی حەڤدەیەمەوەتا ئەمڕۆ زانست هێزی بینراو و نەبینراو دەدۆزێتەوە: ﴿فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون. و له الحمد في السموات و الأرض و عشيا و حين تظهرون﴾.

لەم بنەمایەوە دەمانەوێت تێڕوانینێك بۆ ئایەتە پیرۆزەکانی (فلا أقسم بما تبصرون، وما لا تبصرون) بکەین و ئیعجازی زانستیان دەربخەین و بیسەلمێنین کە ئەم ڕاستی یە زانستیانەی قورئانی پیرۆز پێش چواردە سەدە هەواڵی پێداون لەڕۆژگاری ئەمڕۆی دۆزینەوە زانستیەکاندا ڕاستیەکانیان سەلمێنراوە ..

سەرچاوەکان:

قورئانی پیرۆز و تەفسیرەکانی.
المنجد: لويس معلوف.
خلق الإنسان بين الطب و القرآن: د.محمد علي البار.
رحلة الإيمان في جسم الإنسان: د.حامد أحمد حامد.
گۆڤاری (الإعجاز العلمي) بلاوکراوەی (الهيئة العالمية للإعجاز العلمي في القرآن و السنة).
سایتی (www.eajaz.org).

رێبوارێك لەنێوان كات و كاردا

قاسم رەسول گەلالی

ئێمەی مرۆڤ رێبواری رێگایەکی دوور و درێژین کە لە چەند وێستگەیەك پێك دێت و هەندێك لەو وێستگانەمان بڕیوەو هەندێکی ترمان لەبەردەم ماوە کە ئێمە بەرەو پێیان دەچین و ئەوانیش لێمان نزیك دەبنەوە.

خرابانە تاوەکو مردن نەهاتووەو نەرۆیشتووین بۆ وێستگەیەك کە کاری تیا ناکرێ و هیچمان بۆ ناکرێ و هیچمان پێ ناکرێ.

دووەم//یان ئەوکات و ساتانەیە کە ئێستا لەبەردەستماندایە بۆیە پێویستە رێزی لێ بگرین نرخیان خۆمان بە دووبارەکردنەوەی هەڵەی ئەوانی تر بەزایە نەدەین.

سێ یەم//یان ئەوکات و ساتانەیە کە هێشتا نەهاتوون ئەویش پێویستی بە خۆئامادەکردن هەیە بیربکەینەوە ئاخۆ ئەوکاتانەی کە هێشتا نەهاتوون و دواتریش دێن لە تەمەنی خۆی ئەوەکو چی هەیە.

*مرۆڤ بەوە دەناسرێت چۆن دەژی و بۆچی دەژی ئەوەك لەکوێ دەژی و چی دەخوا .

*مرۆڤ بەوە دەناسرێت کە چەند ئامانجی گەورەی هەیەو لەکاریشدایە بۆ بەدیهێنانی

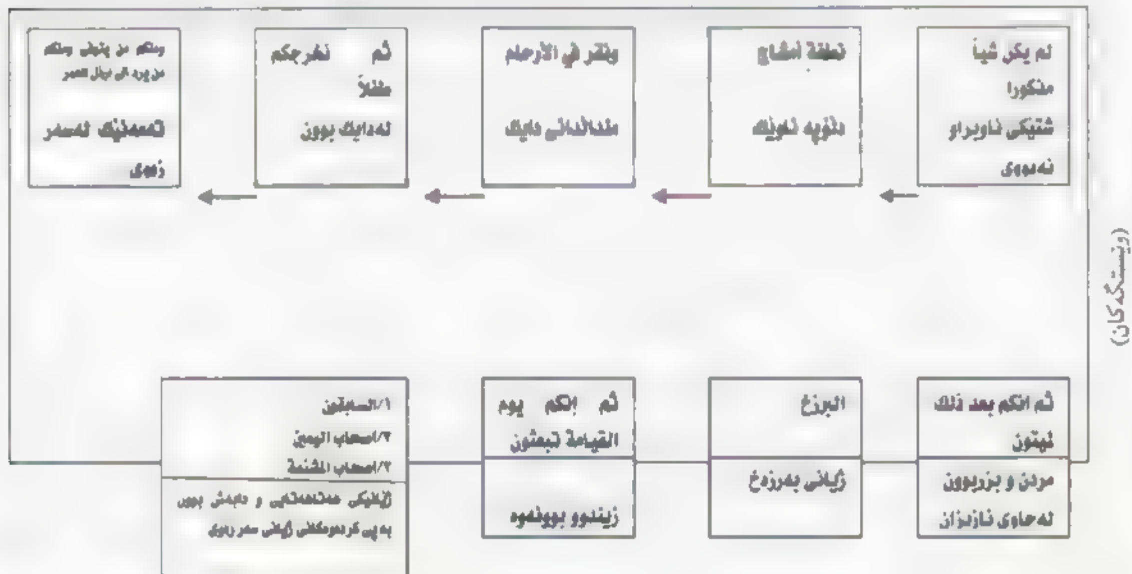

بۆیە چرکە ساتەکانی ژیانی دونیاو سەرزەویان دەبنە سێ جۆر

یەکەم//یان ئەوەیە کە بەسەرماندا گوزەراوەو رۆیشتووەو بۆتە مێژوو پێویستە سودی لێ وەربگرین ئەگەر باشمان کردووە بەردەوام بین ئەگەریش خراپ ئەوا بە جورئەتەوە بڕیاری پەشیمانبوونەوە بدەین لەو بزانین وە بتوانین وەکو مرۆڤێکی پەیامدارو ئامانجداری خاوەن پلان و بەرنامە کاربکەین و لەکاتەکانماندا کاری باش ئەنجام بدەین و کارەکانمان خۆش بوێ و تا لەکاتی ئەنجامداندا چێژیان لێ وەربگرین و بەختەوەرو ئاسودەبین — تاوەکو بتوانین هەرکارێك لەکاتی خۆیدا ئەنجام بدەین و رێز لەکاتی خۆمان بگرین و تەمەنی و دەڕۆن و ناگەڕێنەوەو دەبنە مێژوو تەمەنی ئێمە چۆنیان بەرهەمدار بکەین چونکە دەبێ بزانین کە وێستگەیەکمان لە پێشە لەسەر هەموو کاتەکان و کارەکان لێپرسینەوەمان لەگەڵدا دەکرێ.

لەدواجاریشدا:

*مرۆڤ بەوە گەورە دەبێت و رێزدار دەبێت کە چی دەکات و ئامانجەکانی ئەوەك خەریکی ئامرازو وەسیلەکان بێت و ئەوانی لێ بوبێتە ئامانج و تێر نەبێ و پڕنەبێ و هەر لە خولگەی وەسیلەکاندا گێژ بخوات.

*مرۆڤ بەوە دەناسرێت کە هەست بکات شتێکی پێ بە زیادەیەکی پێ بە بیخاتە سەر ئەو ژینگەیەی کە تێیدا دەژی ئەوەك خۆی زیادبێت و ژیان و

مردن و بوون و نەبوی وەکو یەك وابێت.

*مرۆڤ بەوە گەورەیی خۆی دەسەلمێنێت لەبونی دا خەلك هەست بە قازانجی ئەو بکەن و لە مردنی دا خەلکی هەست بە خەسارەتی خۆیان بکەن نەوەك بژی و بمری کەس هەست بە بون و مردنی نەکات.

بۆیە پێویستە ئێمەی مرۆڤ وەکو ڕێبوارێکی ڕێگای ژیانی کورتی دونیاو ژیانی نەبڕاوەی ئاخیرەت، وەکو ڕێبوارێك کە ڕێگای بەرەو مەملەکەتی ژیانی نەبەدی و هەتاهەتاییمان گرتۆتە بەر پەند لە مێژوو رابردوو وەربگرین لەجیاتی لە مێژوودا بژین بە ڕاستیەکانی مێژوو بژین وە بۆ ئێستامان مرۆڤی رۆژگاری خۆمان بین و بۆ داهاتووش کە دوانە ١-داهاتووی نزیکی ژیانی سەرزەوی باش خۆمان ئامادەبکەین و دیدگامان ڕۆشن بێت کەچی دەکەین، ٢-بۆ داهاتووی دوای مردنیش باشتر خۆمان ئامادەبکەین خەمی خۆمان بخۆین خەمی یەکتر بخۆین خەم هەلگرین و خەمی یەکتر هەلگرین بۆ خۆمان و بۆ یەکتر بژین چونکە لەدواجاردا لەم وێستگەی ژیانی سەرزەوی یەدا هەرچی بکەین بۆ خۆمانە بەلێ ئەو مرۆڤە کە ڕێبواری ئەم ڕێگا پڕ وێستگەیە بەم چەند کورتە

مروف بەوە گەورەیی خوی دەسەلمێنێت لەبونی دا خەلك هەست بە قازانجی ئەو بکەن و لە مردنی دا خەلکی هەست بە خەسارەتی خویان بکەن نەوەك بژی و بمری کەس هەست بە بون و مردنی نەکات

خالە دەتوانێ ڕێگا ببڕێ و سەرکەوتوو بێ:

یەکەم-دیدی ڕاست بۆ نەترازان لەسەر ڕێگای ڕاست

دووەم-دلی خۆش بۆ بەختەوەری و دامەزراوی دەروونی.

سێیەم-بیری تیژ بۆ ئافراندن و کارباشی

چوارەم-هیممەتی بەرز بۆ کاری بەردەوام و زال بوون بەسەر کۆسپەکان.

لە کۆتایی دا هیوای دیدی ڕاست و دلی خۆش و بیری تیژو هیمەتی بەرز بۆ تۆی خوێنەر دەخوازم.

پاکبوونەوەی ناخ بۆچی؟

لە یەکێك لە کەناڵە کوردیەکان لە زنجیرە بابەتێکدا باسمان لە پاکبوونەوەی ناخ کرد، ئەویش بە پشت بەستن بە وشە ماناداری جوانو هەڵقوڵاوەکانی ناو ناخی ئیمامی غەزالی خوای لێ رازی بێت، برادەرێك پرسیاری کرد: بۆچی زۆر گرنگی بەو باسە دەدەی؟ لە وەڵامدا گووتم: لەبەر ئەوەی ئیمامی غەزالی مامۆستای پاککردنەوەی رۆحە، ئێمەش دەمانەوێت لە رێگای قسەو گوفتارە شیرینەکانی ئەوەوە قومێك لەو دەریا مەزنەدا بخۆینەوە، چونکینێ ئەوەندەی دیقەت دەدەم موسڵمانان زۆر لەو لایەنە سستو لاوازین، کاتێك دەبینین کۆمەڵە موسڵمانێك پابەندی قورئانو فەرموودە شیرینەکانی پێغەمبەر درودی خوای لەسەر بێت نابن، بێ شك خەلەلەکە لەو لایەیە، واتە ئەوان رۆحیان مردووە یان نەخۆشە، پێویستە تەکان بەو رۆحانە بدرێت تا زیندوو ببنەوەو، تامو چێژ لە نوێژی شەوانەو کرنۆشی سەر ئەرز وەربگرن، دەبێ بزانن بۆچی کەسێك چەند دەقیقەیەك لە سوجدەدایەو، هەست بە ماندوبوون ناکات، بەڵام ئەو کێبڕکێ لەگەڵ چرکە دەکات، کەواتە هەندێ موحتاجی زیندووکردنەوەی رۆحین، هەر ئەوەندەش موحتاجی زانیارین، لەبەر ئەوەی ئەو کەنجەی (نوێژ ناکات، رۆژوو ناگرێت، ئەهلی چاکە نییە...) کێشەو گرفتی ئەو، زانیاری نییە، چونکە ئەو دەزانێت نوێژو رۆژی و عیبادەتەکانی دیکە واجبن یان سوننەتن، بەڵام لەبەر ئەوەی رۆحی مردۆوە، ناتوانێت زاڵ بێت بەسەر نەفسیو، یەکوسەر تەسلیم بە شەیتانو نەفسی دەبێتو، کەسێکی گوناهبار دەردەچێت.

بۆیە پێویستە هەمووومان گرنگیەکی زۆر بەو لایەنە بدەین، کە ئەگەر خوا پشتیوان بێت بە زنجیرە بابەتێك هەندێك خۆمان لەو باسە بەهرەمەند دەکەین، بەتایبەتی لەو سەردەمە هەر زۆر پێویستمان پێی هەیە، چونکە فیتنەو ئاشووب زۆر بووەو، بە سینایی کەنجانو ئافرەتانو پیاوان تووشی گوناه دەبن، لەگەڵ ئەو

لەگەڵ ئەو شەپۆڵەی فیتنەی گوناه و رووباری شەیتان ئەگەر خاوەن ناخێکی پاقژو خاوێن نەبین ئەوا خۆمان لە چنگ دەچێت

شەپۆڵەی فیتنەی گوناهو رووباری شەیتان ئەگەر خاوەن ناخێکی پاقژو خاوێن نەبین ئەوا خۆمان لە چنگ دەچێت، بەتایبەتی کە دەبینین رۆژانە چەندان گەنج فریو دەدرێنو دەکەونە داوی شەیتانو لە رێی هاورێو برادەری خراپەوە فریو دەخۆن، دواییش پەشیمان دەبنەوە، بەڵام ئەگەر رۆحیان زیندوو بێت هەر لە بنڕا تووشی ئەو سەرپێچیانە نابن، کە دوایی پەشیمانی بۆ دەردەبڕن، کە ئەگەر پەشیمانیش نەبنەوە لە ناکاو پێمان لە دنیا هەر دەزەقیو خوا حافیزی لە ژیان دەکەین، لەوێش دەبێت هەر خۆزگەی (یا لیت) بڵێینەوە.

لە پێناو ژیانێکی هاوسەریی باشترو بەختەوەر

زۆرێك لە گەنجانمان تووشی فۆبیای هاوسەرگیری بوون و ناوێرن خۆیان لە قەرەی هاوسەرگیری و ژیانی نوێ بدەن ئەوەش بەهۆی دووبارە بوونەوەی سیناریۆی جیابوونەوە یان خیانەت یان ترسان لەبەرپرسیارێتی کە لە دەوروبەر یان خێزانەکەی کە خۆی لێی پەروەردە بووە سەرچاوەیان گرتووە !

بێگومان هاوسەرگیری پرۆسەیەکی گرنگو پیرۆزەو بنچینەی پێکهێنانی خێزانو هەرئەویش بنچینەی پێکهێنانی کۆمەڵگەیە ئەو کۆمەڵگەیەش دەبێتە هۆی پێکهاتنی وڵاتێکی گەورەی خاوەن سنورو دەستووری تایبەت بە خۆی.

ئەمەش ڕۆڵێکی گرنگی هاوسەرگیری دەردەخات لە هێنانەدی ژیانێکی ئاوێزان لە بەختەوەری یان و کێشەو ناسۆریەکان.

ئەوەی ئێمە مەبەستمانە ئەوەیە خێزانەکانمان بە ئاگا بهێنینەوە لەو ڕۆڵە گرنگەی کە پێیان بەخشراوە لە ژیاندا وە چۆنێتی بەرێوەبردنو هەڵسو کەوتکردن چ لەنێوان هاوسەراندا یان هاوسەرانو منداڵەکانیان یاخود هاوسەرانو کەسو کارو دەورووبەرو کۆمەڵگە.

بۆیە سەرەتا پێویستە بنچینەکەمان پتەو بکەین و بنیاتی بنێین بۆ ئەوەی دووربێت لە دارمان و هەرەس هێنان، هەروەها بێهێز نەبێت لەبەرگری کردن بەرامبەر گۆڕانکاری یەکان.

زۆرێك لە گەنجانمان تووشی فۆبیای هاوسەرگیری بوون و ناوێرن خۆیان لە قەرەی هاوسەرگیری و ژیانی نوێ بدەن ئەوەش بەهۆی دووبارە بوونەوەی سیناریۆی جیابوونەوە یان خیانەت یان ترسان لەبەرپرسیارێتی کە لە دەوروبەر یان خێزانەکەی کە خۆی لێی پەروەردە بووە سەرچاوەیان گرتووە ! ئەمانەش هەموو هۆکاری وەهمین و دەتوانرێ بە ئاسانی وەلابنرێن.

بۆ ئەوەی لاوان ببنە ڕاگری کۆڵەکەی خێزانێکی سەرکەوتوو بەختەوەر پێویستە پێش وەخت ڕێنمایی بکرێن چ لە لایەن باوانەوە بێت یان مامۆستیانو کەسانی شارەزا، بۆ ئەوەی تووشی شۆك نەبن کاتێك دەبنە دەستپێکەری ئەو پرۆسە گرنگە.

کەواتە پێویستە سەرەتا بزانرێت کێ دەکاتە هاوسەری خۆی؟ ئەو هۆکارانە چین کە پێویستە لاوان بیگرنە بەرچاو بۆ هێنانەدی ژیانێکی هاوسەری خۆشو ئاسوودەو لێوان لێو لە ڕێزو خۆشەویستی؟

ئەمەش پێویستی بە هۆشیاری لاوان هەیە لە هەڵبژاردنی هاوبەشی ژیانیان دا ئەو هۆکارە سەرکییانەش:

١- ڕەوشتی جوان

٢- ئیمانێکی پاك و ڕاستو دروستو دوور لە ڕیایی.

٣- ئاستی کۆمەڵایەتی نزیك لە یەکتر.

٤- تەمەنی گونجاوی هەردوولا.

بەڵام چەند تەوەرێکی گرنگ هەن کە زۆر پێویستە لاوان بەهەند وەریگرنو پشت گوێی نەخەن بۆ ئەوەی لە داهاتوودا تووشی شۆك نەبنو پاشانیش پەشیمانیو دواتریش کارەساتی تری بەدواوە نەبێت، ئەوانیش:

"هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی، قوربانی دان، قبوڵ کردنی کەسی بەرامبەر "

بەڕاستی هەرگیز هاوسەرگیریەکی بەختەوەر بەردەوام نابێت ئەگەر دوور بوو لەو سێ تەوەرەیە، لەبەر ئەوەی گۆڕانکاری یەکی کتوپڕ لە ژیانی هاوسەراندا ڕوودەدات، هەربۆیە پێویستە پێش وەخت لاوان ئامادە بن بۆ ئەم پرۆسەیە لە ڕووی دەروونی و جەستەیی یەوە، ئەمەش بۆ دایکان و باوان ئەگێڕمەوە بەوەی کە بەرپرسی سەرکی داهاتووی منداڵەکانو ڕۆڵیانن لە ژیانی هاوسەری دا تسا بتوانن بەهەشتێکی دونیایی پێك بهێنن بۆ ئەوەی بەهەشتی ئاخیرەتیشیان لە دەست نەچێت.

بە هیوای ژیانێکی ئاوێزانو لێوان لێو لە ئاسوودەییو بەختەوەری.

دوورکەوتنەوە لەخوای گەورە ئەشکەنجەو بەدبەختی و.. دۆزەخە

نزیک بوونیش لەخوای گەورە خۆشی و بەختەوەری و.. بەهەشتە

لەگەڵ خوای گەورە ژیان خۆش دەبێت و، دونیا سەرەڕای بچووکی و بێ بایەخی دلگیر دەبێت.

لەگەڵ خوای گەورە مرۆڤ بەو بچووکییەی خۆی لەگوێزەی

گەردوونی فراوان.. گەورە دەبێت و بەرز دەبێتەوە.

تاکو لەگەڵ خوای گەورە بیت، دڵنیابە لەوەی بە ئاسودەیی و هێمنی دەژیت و هەموو کاروبارێکت لەبار دەبێت و ڕۆحت بەرەو بەرزایی لە شەقەی باڵ دەدات.

تۆ کە لەگەڵ خوا بیت، کەواتە لە بەهەشتدای، بە هەموو واتایەك ئەو وشەیە هەڵیبگریت، با بێ پووڵ و پارەش بیت، وەکو پادشایەکی، ڕووبارەکان بەژێرتدا ڕێ بکەن، با خۆت باخەوانێکیش بیت.

لەگەڵ خوای گەورە دڵت پڕ لە ڕوناکی دەبێت و، زمان و پێنووست وشەی جوانیان لێ دەردەچێت. خوریەو لێدانی دڵت بەردەوام لە هەر کوێیەك بێت هەر (الله.. الله..) دووبارە دەکاتەوە. خوا پەروەردگارمەو خۆشەویستمە و لەدڵمدا هاوەڵی نییە، درووستی کردووم و ڕۆزیم دەدات، دڵسم جێگەی خۆشەویستی کەسی تری تێدا نابێتەوە.

چەند ڕۆژێکی خۆشە ئەو ڕۆژەی بە دڵ و گیانت لەگەڵ خوا بیت، لەوکاتە فرمێسکی خۆشی لە چاوەکانت هۆن هۆن دەتکێنە خوار.

الله.. الله.

جوانترین ناوو سیفەتی لەخۆگرتووە لەبەروویوومەکانی ئەم وشە جوانە ئەوەیە بەرەوناسمان ڕاتدەکێشێت بە شێواز و ئەندازەیەك کە لە بەرزاییەوە تەماشای دونیا بکەیت و زۆر بە بچووکی دێتە بەرچاوت و، تووشی سەرسوڕمان دەبیت لەو خەڵکەی کە کەوتونەتە نێو زەلکاوی ئارەزووەکانی نەفسیانەوە. وەکو چۆن هەڵۆیەك لەشەقەی باڵ دەدات و تەماشای چۆلەکە بچوکەکان دەکات کە سەرقاڵی چەند دەنکە گەنێکن بەچوار دەوریاندا بڵاوبووەتەوە، لەسەری شەڕ دەکەن. لەکاتێکدا ئەو دەنکە گەنمانە زیاتر نین لە هۆکارێك بۆ ڕاوکردنیان.

کاتێك دڵ دەدرەوشێتەوە بەخۆشەویستی خوای گەورە ڕووناك دەبێتەوە، هەموو شتەکانی بەڕوونی بۆ دەردەکەون و، ئیتر فریو ناخوات بە کەس و بەزمانی لووس و بڕوانامەی زل ناخەڵەتێ.

ئەو موسڵمانەی کە دڵی بە خۆشەویستی خوا پڕ بووە، پەرۆشە بۆ ڕۆژی دوایی و.. لەم دونیایەو هەرچیشی کە تێدایە

بەزەییت بەخۆتدا بێتەوە پێش ئەوەی پەنجەی پەشیمانی بگەزیت.. بە تێروتەسەلیش لەم واتایانە بیر بکەرەوە، ئینجا قۆلی لێ هەڵماڵە بۆ گەشتەکەت..
لەگەڵ پەروەردگارت بژی بۆ ئەوەی هەست بە خۆشی و کامەرانی ئەم دونیایە بکەیت، پەنا بە خوا بگرەو هەرگیز بێ ئومێد مەبە..

گەورەتر دەبێت.

ئیتر چۆن سوکایەتی بەخۆی دەکات و لەگەڵ گێژەلووکەی ئاژاوەدا دەڕوات، لەڕاستیدا بێ ئاگایی لەم واتا مەزنانە وامان لێ دەکات ڕاستیە گەورەکان فەرامۆش بکەین و ڕێگە بۆ شەیتان خۆش بکەین لە خشتەمان ببات.. ئایا نابینین پاسەوانی بێستان ئەگەر بێستانەکەی پشتگوێ بخات و کەمتەرخەمیی تێدا بکات بەرووبوومی باخەکەی دەبێتە دەستکەوتێکی ئاسان بۆ دز و چەتەکان.

تۆیش بە هەمان شێوە ئەی ئادەمیزاد، لەوکاتەی لە پاسەوانێتی دڵت غافڵ دەبیت و بایەخی پێ نادەیت، ڕێگە بۆ شەیتانەکانی مرۆڤ و جنۆکەکان خۆش دەکەیت کە بە ئارەزووی خۆیان یاریت پێ بکەن.

بەزەییت بەخۆتدا بێتەوە پێش ئەوەی پەنجەی پەشیمانی بگەزیت.. بە تێروتەسەلیش لەم واتایانە بیر بکەرەوە، ئینجا قۆلی لێ هەڵماڵە بۆ گەشتەکەت.. لەگەڵ پەروەردگارت بژی بۆ ئەوەی هەست بە خۆشی و کامەرانی ئەم دونیایە بکەیت، پەنا بە خوا بگرەو هەرگیز بێ ئومێد مەبە... خوای گەورەش باشترین پشت و پەنایە.

بەرەو بەختەوەری

ئەندازیار عوسمان

موسڵمان بوونی قازی بەریتانی مارلین مۆرینکتن:

حەمزە یوسف بانگخوازی بەناوبانگی ئەمریکی لەچاو پێکەوتنێکدا لەگەڵ (مارلین مۆرینکتن) دا وتی: ئێستا ئێمە لە بەریتانیا چاومان دەکەوێت بە قازی مارلین مۆرینکتن، سەرەتا بەخێرهاتنی دەکەین، بەڕێزتان کەپاش هەوڵ و ماندووبوون و ئەزمونی زۆر گەیشتوونەتە ئەم پلە بەرزە کە قازی (مقاکمە) یەکن و، چەند قازی تریش لەژێر دەستی بەڕێزتان کاردەکەن، پێماخۆشە باسی بەسەر هاتی مۆسڵمانبونی خۆتمان بۆ بکەیت.

مارلین: مـن نزیکـەی دەسـاڵ لەمەوبەرە کاردەکەم بۆ بەرگری کردن لە توندو تیژی و تاوان بەرامبەر ئافرەتان، بە حوکمی کارەکەم وەك قازییەك، لە زۆر کارو پڕۆژەدا بۆ ئەومەبەستە بەشداریم کردووە، بەتایبەتی لەناوجالیەی ئیسلامیی ئەم وڵاتە

بۆئەوەی لەپاشخانی رۆشنبیری و فیکریان تێ بگەم کەوتمە دیراسەی قورئان و تێکەڵاویم بۆ دروست بوو لەگەڵ مسوڵمانانداو نەمتوانی دوورە پەرێز بم، خوای گەورە چاودێری و هاریکاری کردم، هەر لە سەرەتاوە کەسانێکم بینی ڕێنماییان کردم بۆ ڕێگەیەك کە ناتوانم لێ ی بگەڕێمەوە.

چەند زیاتر شارەزابم لە ئیسلام و لە پێغەمبەرەکەی (صلی الله علیه وسلم) بۆم دەردەکەوێت و زیاتر دڵنیا دەبم کە ئەم ئیسلامە جێ ی منەو هەقە من سەربە مەبم و ئەم پەیامە ئارامیم دەداتێ.

کاتێك چیرۆکی ژنەکانی پێغەمبەر (صلی اللە علیە وسلم) و هاوەڵانی دەبیستم، بەتایبەت وتارە پەراوو کاسێتەکانی تۆ هەست دەکەم ئەمە بۆمن دەگونجێت.

لەبواری کارەکەمدا بۆم دەرکەوت کە مسوڵمانان هەندێ جار شوێن عادەت و تەقالید دەکەون نەك پەیامی خوا، بۆیە شوکردنی ناچاریی و زۆرە ملی هەیە لەناو

جالیەی ئیسلامیدا، کە بەزۆری خێزان دەبێت ئافرەتێك شوو بکات بە خاڵوزاو ئامۆزای، زۆر جار بۆئەوەی رایان کێشن بۆ بەریتانیا و ئیقامەو رەگەزنامەیان دەست بکەوێت، ئەمەش کێشە و گرفتی ئابووری و کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی دەنێتەوە.

جالیەی پاکستانی سەردانم کردوون هەزاران، کە دێنە ئێرە کێشەی جیاوازی کەلتورو رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی وادەکات لاوەکانیان پەنا بەرنە بەر تاوان و مادده هۆشبەرەکان.

-حەمزە یوسف: کە چوویت بۆ پاکستان و سعودیە ئەزموونی ئەو وڵاتان چۆنە بەلاتەوە؟

پاکسان هەژارە و خەڵکەکەی کە دێنە ئێرە کێشەی خۆیان هەیە بەهۆی عادات و تەقالیدیانەوە کەتێکەڵ بەدینیان کردووە، لەم دواییەدا لەتورکیا بووم بۆکاری فەرمی، دیارە ئەزموونەکان جیاوازن لەیەکتری.. پێش چەند

هەفتەیەك لە وڵاتی سعودیە هاتمەوە، ئافرەتان رۆڵی بەرچاویان هەیە لە كۆمەڵگاداو، ئافرەتانیان لەبواری پەروەردەو فێركردن و تەندروستی دا كاردەكەن و هەندێ ئافرەتیشیان لەبواری بازرگانیدا سەركەوتوون و هەندێكی تریان لەبواری خێرخوازی دا ئیشی باشیان نەكردووە.

ئێستا لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی بەریتانیادا لە هەوڵدایین تاوەكو شاندێكی ئافرەتانی سعودیە بێنە ئێرە و بەیەكەوە بەرنامەدابنێین بۆ بنەبڕكردنی توندو تیژی بەرامبەر ئافرەتان.

سەردانی دادگای شەرعیم كردو قازییەكانیانم بینی، كۆمەڵێ پزیشكیشم بینی هەموو لە هەوڵی ئەوەدان بەیاسا رووبەرووی توندوتیژی بەرامبەر منداڵ و ئافرەتان ببنەوە.

-حەمزە یوسف: موسڵمان بوونت بەلای دەورو بەرتەوە چۆن بوو؟

مارلین: ئەمەم بەقورس نەگرتووەو زۆر گوێی پێنادەم، یەكێ لەقازی یەكانی دادگای بالا هەرگیز باسی ئاینەكەی نەكردووە، خەڵكی بەرەوشت و خوی دا دەزانن كە كەسێكی مەسیحی چاكە، منیش دەمەوێ لە رێ ی هەڵس و كەوتمەوە بناسرێم وەك مسوڵمانێكی باش.

چەند زیاتر شارەزابم لە ئیسلام و لە پێغەمبەرەكەی (صلی الله علیه وسلم) بۆم دەردەكەوێت و زیاتر دڵنیا دەبم كە ئەم ئیسلامە جێ ی منەو هەقە من سەربەمەبم و ئەم پەیامە ئارامیم دەداتێ.. كاتێك چیرۆكی ژنەكانی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) و هاوەڵانی دەبیستم، بەتایبەت وتارە پەڕاوو كاسێتەكانی تۆ هەست دەكەم ئەمە بۆمن دەگونجێت .

-حەمزە یوسف: تۆ بەرپرسی موئاقەمەیەكیت، چۆن دەروانی بۆ توندو تیژی لای موسڵمانان؟

هەرچەندئامارمان لانیە، بەلام لەئەنجامی كاركردنمەوە بۆم دەركەوتووە، كە توندوتیژی لای موسڵمانان زۆرترنیە لەباقی كۆمەڵگە، هەرچەند موسڵمان دووچاری رەگەزپەرستی دەبن و دژایەتی دەكرێن و كێشەی زەمانیان هەیەو ئاسانكاریان بۆناكرێت.

لەم ماوەیەدا قسەم كرد لەگەڵ ئافرەتێكی موسڵمانی چالاكدا كەناوی (شاهین تاج)ە، هاوڕابوویین لەبارەی پێویست دامەزراندنی كۆمەڵەیەك لەسەرئاستی وڵات بۆ ئافرەتان، كە ببێتە پەناگەو پاڵپشت بۆ ئافرەتان لە كاتێكدا كە تووشی توندوتیژی دەبنەوە... من كە لە سعودیە هاتمەوە بەجل و بەرگی پالآپۆشیمەوە بە داخەوە پیاوێك بەخراپی رووبەرووم بووەوە، وتی: خۆت لادە دووركەرەوە.

زۆر سەیرە خەڵكی بەگشتی بنەرمی و ئاسكی مامەڵە دەكەن لەگەل راهیباتدا كە ئەوانیش وەك ئێمە داپۆشراون، كەچی بەرامبەر ئافرەتی موسڵمانی داپۆشراو هەڵسوكەوتیان وەك پێویست نیە، ئەمەش دیارە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو وێنەیەی كە لەبیرو هۆشیاندا دروست بووە لەبارەی موسڵمانانەوە و ئیسلام بەهەڕەشەو مەترسی دەزانن بۆسەریان.

-حەمزە یوسف: كە تۆ دیراسەی شەریعەت دەكەیت پێچەوانەیەتەوە لەگەڵ كارەكەتدا وەك قازی یەك ؟

مارلین: نەخێر چونكە لێكچوونێك هەیە لەنێوان یاساكانی ئیسلام و یاساكانی ئێمەدا.

-حەمزە یوسف: هەرچەند ئێمە هەموو بە ئیسلام بەهێز دەبین، بەلام هاتنی عومەری كوڕی خەتتاب رەزاو رەحمەتی خوای لێبێت بۆ ئیسلام، ئیسلام و مۆسلمانان بەهێزبوون، هیوادارم كە هاتنی قازی(مارلین موورینگن) بەرەو ئیسلام ببێتە هۆی زیاتر بڵاوبوونەوەی ئیسلام و بەهێزی ئیسلام و موسڵمانان لەبەریتانیا و جیهاندا.

مارلین: منیش هیوادارام وەك قوتابیەكت بتوانم پاداشتی لەسەدایەكی چاكەكانت بدەمەوە بتوانم خزمەت بە ئیسلام بكەم.

گەنج و زانکۆ و خۆشەویستی و خوێندن ..

یوسف ئەحمەد کوردی

هەروەك لە ناوی ئەم شوێنە بەدەر دەکەوێت کە زانکۆ شوێنی کۆبونەوەی زانستەکانە، زانکۆ واتە کۆکەرەوەی زانستەکان. هەروەها پەیمانگە شوێنی پەیماندان و پەیمانبەستنە دیاریشە کە ئەم پەیماندان و پەیمانبەستنەش هەر لەرووی زانستەوەیە واتە ئەو شوێنەیە کە قوتابی و خوێندکاران تێیدا پەیمان دەدەن کە ئەو زانست و زانیاریانەی وەریانگرتوە و فێری بووینە بە ئەمانەت و بە تەواوی جێبەجێی بکەن و بیپارێزن و بیگەیەنن بە نەوەی تر کە لە قوتابخانەکان چاوەڕێیان دەکەن. ئەمە پەیامی سەرەکی زانکۆ و پەیمانگاکانە کە پێویستە قوتابی و خوێندکارە خۆشەویستەکانمان لەبیریان بێت و پشتگوێی نەکەن.

ئەگەر لەگەڵ پاراستنی ئەم پەیام و ئەرکە دوو قوتابی (کچێك و کوڕێك) یەکتریان بە دڵبوو و بە راستیش نیازیان پاك بوو لەگەڵ یەکتر و بەتەمای هاوسەرگیری بوون و سنووری خوداشیان پاراست، ئەوە بە رای من نابێتە نادروستی و نابەجێیی ئەگەر یەکتریان خۆشبوێت، بەڵام بە داخەوە ئەوەی تێبینی دەکرێت بەدەگمەن رێکدەکەوێت کە کوڕێك و کچێك ئاوا رێك بکەون، بە پێچەوانەوە زۆرجار ئەم جۆرە پەیوەندیە بوویتە مایەی بەدواکەوتنی ئەو کەسانە لە خوێندن و لەدەستدانی پەیامی زانکۆ و پەیمانگە و تەنانەت جاری وابووە گەیشتوەتە حاڵەتی شەڕ و کوشتنی یەکێکیان یان هەردوکیان، بۆیە وای بەباش دەبینم کە قوتابیان لەو ماوەی کە لە خوێندنن ئەوا خەریکی خوێندن بن و بەس، باشتر وایە دوای دەرچوون بیر لە هەڵبژاردنی هاوسەری ژیان بکرێتەوە.

هەروەك پێشتر ئاماژەم پێدا و دوبارەشی دەکەمەوە و دەڵێم کە بە دڵنیاییەوە دیاردەی کات بەسەربردن یاخود خۆشەویستبازی لەناو ناوەندەکانی خوێندندا کاریگەری سلبی زۆری دەبێت لەسەر هەردوو رەگەز و لەسەر نێوەندی خوێندنەکە و هەروەها ئایندەی ئەوانیش و ئایندەی وڵاتیش. چونکە هەروەك ئەزانین بە پێی زانستەکانی گەشەپێدانی مرۆیی و لە دەرەنجامی سەدەها لێکۆڵینەوە و تاقیکردنەوە ئەوە سەلمێندراوە کەوا مرۆڤ کاتێك بەرهەمی باشتر و چاکتر دەبێت و خوێندن و وەرگرتنی زانیاری باشترو وردتر و کاریگەرتر دەبێت کە قوتابی و خوێندکاران تەرکیزیان زۆرترو زیاتر لەسەر خوێندنیان بێت.

بەڵام کاتێك شتی تر دێتە رێگەی وەرگرتنی زانیاریەکان ئەوا تەرکیزیان پەرش و بڵاو دەبێت و لە دەرەنجامدا کاریگەری نێگەتیڤی دەبێت لەسەر شێوازی وەرگرتنی زانست و زانیاریەکان بە شێوەیەکی راست و دروست ئەمە وا دەکات کەوا ئاستی زانستی و زیرەکی قوتابیان دابەزێت و بە باشی سوود لە زانیاریەکان وەرنەگرن، هەربۆیەش دەبینین کەوا ئاست و نرەی ئەو قوتابخانانەی کەوا یەك رەگەزین واتە تەنها کوڕانن یان تەنها کچانن زۆر باشتر و بەرزترە لەو قوتابخانانەی کەوا تێکەڵن، هەر بۆیەش ئێستا لە ئەمریکا و بەریتانیا و یابان و زۆرێك لە وڵاتانی ئەورووپی گرنگی دەدەن بە خوێندن و کردنەوەی قوتابخانەی یەك رەگەزی.

بەرای من جێبەجێکردن و راپەراندن و گەیاندنی ئەرك و پەیامی زانکۆ و پەیمانگاکان و هەروەها باشتر کردن و بەرزترکردن و پەرەپێدانی زانست و زانیاری لەو نێوەندانەدا بەس تەنها ئەرکی قوتابی نیە بەڵکو ئەم ئەرکە دابەش دەبێت لەسەر چەند کەس ولایەنێك هەر یەکەو بە رێژەیەکی جیاواز و بەم جۆرەی خوارەوە:

قوتابیان و خوێندکاران: ئەوان یەکەم کەس و ئاخر کەسن لە سوودمەند بوون و زەرەرمەندبوون لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردندا، بە مانای ئەوەی خۆشی و ناخۆشی، خۆشبەختی و بەدبەختی، براوە و دۆڕاو بە پلەی یەك ئەوانن چونکە کاریگەری دەبێت لەسەر ژیانی داهاتویان. بۆیە زۆر گرنگە کە قوتابیان

دەرك بەم ئەركە گەورە و پیرۆزە بکەن کە لەسەر شانیانندایە و هەوڵی جددی بدەن کە ببنە پاڵەوانی تازای ئەم مەیدان و گۆرەپانە و خەریکی ئەسڵی ئەرك و وەزیفە و پەیامی خۆیان بن وەك قوتابی و خوێندکار.

ماموستایان و پیرۆزان: ئەوانیش بێگومان بێبەش نین لە هەلگرتنی ئەم ئەرکە پیرۆزە و گەیاندنی ئەم پەیامە پیرۆزە، بەڵکو ئەگەر ئەرکی ئەوان لە ئەرکی قوتابیان زیاتر نەبێت ئەوە هەرگیز کەمتر نییە. ماموستا یەکەم رەگەز و کۆڵەکەی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن و تێگەیاندن و پێگەیاندنی قوتابیان و خوێندکارانن چونکە ئەمانە ئەوەی داهاتون و ئایندەی خاك و وڵاتیش بەوانەوە بەستراوە، بۆیە پێویست دەکات ماموستایانمان زۆر بە بایەخەوە و بە هەستێکی زۆر بەرزی بەرپرسیاریەوە ئەرکیان جێبەجێبکەن.

بەڵام سەد حەیف و مخابن جاروبار لێرە و لەوێ شت دەبیستین و شت دەخوێنینەوە کە چەند ماموستایەکی زانکۆ لەبری پەروەردە کردن و فێرکردنی قوتابیان ئەو بەخۆی خەریکی دڵداری و حەزحەزانێیە لەگەڵ قوتابیانی خۆی

بەڵام سەد حەیف و مخابن جاروبار لێرە و لەوێ شت دەبیستین و شت دەخوێنینەوە کە چەند ماموستایەکی زانکۆ لەبری پەروەردە کردن و فێرکردنی قوتابیان ئەو بەخۆی خەریکی دڵداری و حەزحەزانێیە لەگەڵ قوتابیانی خۆی تەنانەت جاری وا بووە گەیشتۆتە ئاستی دەستدرێژکردنی سێکسی (التحرش الجنسي)، هەڵبەتە ئەو جۆرە کەسانە زۆر کەم و بێ ئەرزشن و ژمارەشیان ناگاتە پەنجەکانی یەك دەستیش، کە پێویست دەکات هەڵوێستی زۆر توند بەرامبەر ئەو کەسانە وەربگیرێت وسزای توندیش بدرێن
لە بەرامبەر ئەوانەش سوپاس بۆ خوا پەروەرشیار و ماموستای زانکۆی زۆر بەرێز و گەورە و بە ئەرزش و وەفادار و زیرەك و بەتوانا هەن کە جێگەی شانازین و پێویستە سوپاس بکرێن و پاداشت بدرێنەوە لەسەر بە چاك راپەراندنی ئەرکەکەیان.

سیستەم و پرۆگرامی خوێندن: هەڵبەتە دیارە سیستەم و پرۆگرامی خوێندنیش بایەخەکەی کەمتر نییە چونکە وەك ئەو خۆراکە وایە کە دەدرێتە منداڵ بۆ پێگەیاندن و گەشەکردنی جەستەولاشەی بە شێوەیەکی راست و دروست و تەندروست. ئەوەی هەموولایەك دەیزانین ئەوەیە کە ئەو دامودەزگایانەی سەرپەرشتی ناوەندەکانی خوێندن دەکەن هەر لە دایەنگەکانەوە بیگرە تا زانکۆ و پەیمانگەکان خەریکی پرۆسەیەکی زۆر بە بایەخ و بە بەها و چارەنوس ساز و گرنگن کە ئەویش پرۆسەی (پەروەردە و فێرکردن)ـە، کە دیارە ئەم پرۆسەیە لە دوو بەشی زۆر گرنگ و جیاواز پێکدێت (پەروەردە) و (فێرکردن) کە ئەگەر چی جیاوازن بەڵام زۆر تەواوکاری یەکترن و هیچ کامیان بێ ئەویتر رۆڵی راستەقینەی خۆی نابینێت.
بەڵام بەداخەوە ئەو دوو پرۆسە گرنگە بە تایبەتی پرۆسەی یەکەمیان کە (پەروەردە)ـیە یان تەواو فەراموش کراوە یان ئەگەر هەشبێت ئەوە شتێکی وا نیە کاریگەری هەبێت لەسەر کەسایەتی قوتابی بە شێوەیەك بتوانێت وا لە قوتابی بکات خاڵە سلبییەکان و خووە ناپەسەندەکان و رەفتارە نادروستەکانی کەسایەتی خۆی بگۆرێت بە هەی جوان و باش و پەسند. بۆیە پێویستە زۆر بەجددی کە سیستەم و پرۆگرامی خوێندنمان پێش هەموو شتێك سیستەم و پرۆگرامی پەروەردەکردن بێت ئینجا فێرکردن.

دامودەزگا بەرپرسەکان: هەر لە بەرێوبەرایەتی قوتابخانەکانەوە تا بە راگرایەتی کۆلێژەکانەوە دەروات و تا دەگاتە سەرۆکاتی زانکۆ و وەزارەتی پەروەردە و فێرکردن و وەزارەتی خوێندنی باڵا و تەنانەت ئەنجومەنی وەزیرانیش دەگرێتەوە، کە بەرپرسن لە دانان و بەرەوپێشبردن و جێبەجێکردنی پلان و سیستەم و پرۆگرام و میکانیزم و ئالیەتی پەروەردە و فێرکردنی رۆڵەکانمان و قوتابیە نازیزەکانمان، بە جۆرێك کە وا لە قوتابی بکات خەریکی خۆپێگەیاندن بێت و ئەرکی خۆی وەك قوتابیەك ئەدا بکات و پەیامی قوتابیەتی لەدەست نەدات و خەریکی شتی لاوەکی نەبێت

لە کۆتاییدا دەڵێم زۆر پێویستە پلانێکی ستراتیژی (پەروەردە و فێرکردن) هەبێت کە تێیدا رۆڵ و ئەرکی تەواوکاری هەر یەك لە قوتابی و ماموستا و سیستەم و بەرپرسان روون و ئاشکرا بێت و هەموولایەکیش بەیەکەوە هەنگاو بنێن بەرەو ئامانجێکی دیاریکراو و رۆشن.

*ماموستا و راهێنەر لە گەشەپێدانی مرۆیی

دەردەکانی خەمۆکیی

ئەمەر عەبدولعەزیز

کاتێ کە ئینسان کەسێکی لێ ون دەبێت، یا شتێکی لێ ون دەبێت، یان شتێکی لێ ڕوو ئەدات، یا لە شتێك بێزار دەبێت، ئاشکرایە کە ئەو ئینسانە دووچاری خەمۆکی و دڵتەنگی دەبێت... هەر ئەم جۆرە حاڵەتەشە کە ئینسان بەرەو خەمۆکی ئەبات.

بۆیە دەبێ بزانین کە ئەم ژیانە بەردەوام لە یەك حاڵدا نامێنێتەوە، بگرە گۆڕاناکارییەکان یەکێکە لە سیماکانی ژیان. بۆیە لەگەڵ درێژەی ژیان کەسەکان لە نێوان دڵخۆشبوون و دڵتەنگی و خەمۆکییەوە ژیان دەبەنە سەر. وەك خوای گەورە دەفەرموێت:

وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ (الأنبياء: ٣٥)

واتە: وە ئێمە تاقیتان دەکەینەوە بە خراپەو ناخۆشی وە بە چاکەو خۆشی تا دەردەکەوێ (چاك و خراپ) وە هەر بۆ لای ئێمە دەگەڕێنەوە. بۆیە ئەمە دیبێبە گەر جارێك تیایدا پێبکەنیت دەیانجار تیایدا دەگریت. کەوابوو کە ژیان واسوو، بە تەئکید ئینسانیش وەك بوونەوەرێکی تەنگەتاو و لاواز ئەبێت بەشی لە خەمەکانی ژیان بەر بکەوێت. بەڵام چونکە خوا ئیرادەو هێزێکی ناوەکی بە بەندەکان داوە، ئەوە بە تەئکید کاتێ کە بەندەیەك بکەوێتە ئێو ڕەحەتییەکەوە ئەوە زۆر ئاسان

دەتوانێت خۆی لە خەمەکان بپوێرێت و قوتار بکات و تەسلیم بە خەمۆکییەوە نەبێت.

دیارە کە دڵخۆشی و خەمیش دروشتی خوار سکێن کە لە ئینساندا رسکاون، وەك خوای گەورە دەفەرموێت: وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى (النجم:٤٣) واتە: وە بێگومان هەر ئەویش بەندەکان دەخاتە گریان و پێکەنین.

عەکرەمە (خوا لێی رازی بێت) دەڵێت: هیچ کەس نییە کە دڵخۆش نەبێ و دڵتەنگیش نەبێت. کەوابوو لەگەڵ خۆشییەکان شوکرانەبژێرو لەگەڵ خەمەکانیش بە ئارامبە.

بۆیە نکوڵی ناکرێت کەوا بەندەکان قەت دووچاری خەمۆکی نابن ئەگەر هۆکاری خەمۆکییەکان لە ئارادا نەبن. بەڵام ئەوەی کە شتێکی خراپە ئەوەیە کە ئەو کەسە خۆی تەسلیم بە خەمەکانەوە بکات، تا وای لێ بێت دەستەوسان و لە خۆی خۆش بێ و خۆی لە هەموو کەس بە دوور بگرێ و لە گۆشەیەکا گۆشە گیر بێت. تا جاری وا هەیە ئینسانەکان هەندە خەمبارو نارەحەت دەبن تا دەگات بە ئاستی خۆکوشتن!! (خوا بمانپارێزێت).

بۆیە دەبینین کەوا پێغەمبەری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم) هەمیشە لە خوای ویستووە فەرموویەتی: «اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن» (البخاري ومسلم) واتە: خودایە! من پەنا بۆ تۆ دەبەم لە ئەندێشەو لە دڵتەنگی.

چونکە هەر موسیبەتێك کە دێتە پێش ئینسان بە تەئکید بۆی دەبێتە کەفارەت بۆی بەو مەرجە ئەو ئینسانە قەناعەت و بڕوای پتەوو شوکرانە بژێر بێت پێی، وەك پێغەمبەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم)دەفەرموێت: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلاَ وَصَبٍ وَلاَ هَمٍ وَلاَ حَزَنٍ وَلاَ أَذًى وَلاَ غَمٍ ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» (البخاري ومسلم عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضي اللَّه عَنْهُمَا) واتە: هەر مسوڵمانێك دووچاری ماندوو بوون و نەخۆشی و شپرزەیی و دڵتەنگی و ئازارو خەم بێتەوە، هەتا دڕکێکی پێوە گیر بێت، (ئەوا) خوا بۆی دەکات بە کەفارەت بۆ تاوانەکانی.

هۆیەکانی خەمۆکی:

زۆر هۆکار هەن بۆ دروست بوون و هەرتولینی خەم لە دڵی بەندەکان، لەوانە:

جاری وا هەیە کە ئەو کەسە لە دونیا شتێکی لە دەست چووە، رەنگە بە سەبەب نەخۆشییەکەوەیە کە لێی پەیدا بووە، یان کەسێکی خۆشەویستی لە کیس چووە، یان دوژمنانی بەسەری دا زاڵ بوونە، یان گاڵتەیەکی پێ کراوە.

بۆیە لە هەموو حاڵەتەکانەوە ئەوەیە کە ئەو کەسە تەسلیم بە خەمۆکییەوە نەبێت، چونکە خوا دەفەرموێت: وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ (آل عمران:١٣٩)

واتە: سست و دڵ لاواز مەبن وە غەمبار مەبن هەر ئێوە بەرزو بڵندترن ئەگەر بڕوادار بن.

دەبینین کەوا پێغەمبەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم) خەمبار بوو بە هۆکار ومیهرەبەچوونی بێباوەڕان و گاڵتە پێکردنیان پێی، کەچی خوا ئاگاداری دەکاتەوە کە خۆی نەداتە دەست ئەم ئاخ و خەمەوە، فەرمووی:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لاَ يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللّهِ يَجْحَدُونَ (الأنعام:٣٣) ﴾ واتە: بەڕاستی ئێمە دەزانین کە بێگومان ئەوەی کە ئەوان دەڵێن غەمبارت دەکات بەڵام بێگومان ئەوان تۆ بەدرۆزن دانانێن بەڵکو ئەو ستەم کارانە ئایەتەکانی خوا ئینکار دەکەن.

یان فەرمووی: فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ (یس:٧٦) واتە: جا قسەکانیان غەمبارت نەکات چونکە بەڕاستی ئەوەی دەیشارنەوەو ئەوەی ئاشکرای دەکەن ئێمە دەیزانین.

هەروەها فەرمووی: وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئاً يُرِيدُ اللّهُ أَلاَّ يَجْعَلَ لَهُمْ حَظّاً فِي الآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (آل عمران:١٧٦) واتە: با دڵ غەمگینت نەکەن ئەوانەی پێشبڕکێ و پەلە دەکەن لە بێ بڕوایدا بێگومان ئەوانە هەرگیز هیچ زیانێك ناگەیەنن بە خوا ، خوا دەیەوێت کە هیچ بەشێکیان بۆ دانەنێ لە ڕۆژی

حاڵەتەکانی خەمۆکی کە ڕوو بەڕووی ئینسانەکان دەبێتەوە، لە کەسێك بۆ کەسێك بە پێی تواناو عەزیمەتی ئەو کەسە دەگۆڕێت، نیشانەکانیشی بریتین لە : سینە تەنگی، زوو هەڵچوون و تووڕەبوون، زۆر بیرکردنەوە، کەمی متمانە بە خۆبوون، قسەکانی بێسەروبەرو پەشۆکاو دەبێت، هێندێکیش هەن کەوا ئیمتیزال دەکەن و خۆ لە خەڵکی وە دوور دەگرن ..

دوایی دا وە بۆ ئەوان سزایەکی گەورە هەیە. یاخود فەرمووی: يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِن بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَٰذَا فَخُذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَن يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَن تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَن يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (المائدة:٤١) . واتە: ئەی پێغەمبەر -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم- با غەمبارت نەکات ئەوانەی کە بەپەلە بەدەم بێ باوەڕی و بێ دینیەوە دەچن، لەوانەی کە بەدەم و زار دەڵێن: باوەڕمان هێناوە، بەڵام دڵیان باوەڕی نەهێناوە، هەروەها لەوانەش کە بوونەتە جولەکە و زۆر گوێگرن بۆ درۆو دەلەسە، زۆر گوێبیستن بۆ خەڵکی تریش (کە خوانەناسن و) نەهاتوون بۆ لات، قسە دەگۆڕن و قسە وەکو خۆی ناگێڕنەوە، یاخود ئاوەژووی دەکەن، دوای ئەوەی جێی خۆی گرتبوو (ئەوانەی کە خەڵک دەنێرن بۆ لای پێغەمبەرو پێی) دەڵێن: ئەگەر ئاوا بڕیاریدا لێی وەربگرن، ئەگەر وانەبوو هوشیار بن، جا ئەوەی خوای گەورە بیەوێت تووشی تاقیکردنەوە و سزای بکات، ئەوە هەرگیز تۆ خاوەنی هیچ شتێك نابیت لەلایەن خواوە بۆ رزگار بوونی ئەو، ئائەوانە ئەو کەسانەن خوا نەیویستووە دڵیان پاك و خاوێن بکاتەوە (چونکە خۆشیان مەبەستیان نەبووە) ئەوانە لە دنیادا سەرشۆڕیی و شەرمەزاریی بەشیانە، لە قیامەتیشدا سزای سەخت و گەورە چاوەڕێیانە.

بۆیە پێغەمبەری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم) لە هەموو کەس زیاتر لە هەوڵی هیدایەتدانی خەڵکەکە بوو، لە هەمووشیان زیاتر خوای دەناسی، هەر بۆیە نارەحەت دەبوو کاتێك کە خەڵکەکە پەرچیان پێ ئەداو بە گوێیان نەدەکرد. لێیان ئەداو سوکایەتیان پێی دەکرد. وەخواش هەواڵی پێ دابوو کە ئەگەر بیەوێت وا ئەکات کە هەموو خەڵکی سەر زەوی ئیمانی پێ بهێنن. وك فەرمووی: وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَن فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (یونس:٩٩) واتە: وە ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە بڕوای دەهێنا ئەو (خەڵکەی) وا لە زەوی دا هەموو تێکڕا دەی ئایا تۆ (ئەی موحەمەد -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم) زۆر لە خەڵکی دەکەیت هەتا ببنە بڕوادار.

کەواتە: هەر شەیتانە کە خەم دەخاتە دڵی بڕواداران:

خوا دەفەرموێت: إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴾ واتە: بێگومان چپە لە شەیتانەوەیە و بەس تا ئەوانەی کە بڕوایان هێناوە دڵتەنگ بکات لە کاتێکدا کە هەرچی زیان بێ پێیان ناگەیەنێت مەگەر بە فەرمانی خوا ئیماندارانیش بە تەنها پشت بەخوا ببەستن. چونکە شەیتان ئیستغلالی زۆر شت ئەکات تا دوژمنایەتی و نارەحەتی لە نێو دڵی بڕواداران درووست بکات بۆ ئەوەی دووچاری خەمیان بکات.

بۆیە پێغەمبەر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّم) هەر زوو ئاگاداری کردووینەتەوە کەوا تەسلیم بە شەیتان نەبین نەکا نارەحەتێن بخاتە دڵەوە، لەوانە دەفەرموێت: «إذا كُنتُمْ ثَلاثَةً، فَلا يَتَنَاجى اثْنَانِ دُونَ الآخَرِ حتَّى تَخْتَلِطُوا بالنَّاسِ ، مِنْ أَجْلِ أنَّ ذلكَ يُحزِنُهُ » متفقٌ عليه ".(مسلم عن ابن مسعود رضي الله عنه) واتە: ئەگەر سێ کەس بوون، با دوویان بەبێ سێیەمیان چپە نەکەن، تا ئەو کاتەی تێکەڵ بە خەڵکەکە دەبنەوە، لە پێناو ئەوە نەکا (سێیەمیان) خەمی پێوە بخوات.

هەتا دەبینین کەوا پێغەمبەری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم) لە پێناو تەسلیم نەبوونمان بە خەم چەندین جۆر خەونی بۆ دەستنیشان کردووین لەوانە دەفەرموێت: «رؤيا تحزين من الشيطان» (البخاري ومسلم) واتە: خەونی (خراپ) خەمهێنانە لای شەیتان.

حاڵەتەکانی خەمۆکی کە ڕوو بەڕووی ئینسانەکان دەبێتەوە، لە کەسێك بۆ کەسێك بە پێی تواناو عەزیمەتی ئەو کەسە دەگۆڕێت، نیشانەکانیشی بریتین لە: سینە تەنگی، زوو هەڵچوون و تووڕەبوون، زۆر بیرکردنەوە، کەمی متمانە بە خۆبوون، قسەکانی بێسەروبەرو پەشۆکاو دەبێت ..

نیشانەکانی خەمناکی:

حاڵەتەکانی خەمۆکی کە ڕوو بەڕووی ئینسانەکان دەبێتەوە، لە کەسێك بۆ کەسێك بە پێی تواناو عەزیمەتی ئەو کەسە دەگۆڕێت، نیشانەکانیشی بریتین لە: سینە تەنگی، زوو هەڵچوون و تووڕەبوون، زۆر بیرکردنەوە، کەمی متمانە بە خۆبوون، قسەکانی بێسەروبەرو پەشۆکاو دەبێت، هێندێکیش هەن کەوا ئیعتیزال دەکەن و خۆ لە خەڵکی وە دوور دەگرن، هەست بە بێهێزی و شکان دەکەن، هێندێ

جاران دووچاری دەردی شێتی و هاریش دەبن و هەوڵ دەدەن زوو تۆڵەو ئینتیقام بکەنەوە..

لە ڕووی لاشەییشەوە:

دووچاری دەردی (بێتاقەتبوون و تەمەڵی و هەستکردن بە ئازاری لاشەو سەریەشەو کەمخۆری و خەوزڕان و هەستکردن بە گەرمایەتیی لەش و..هتد) دەبنەوە.

زیانەکانی:

زۆرێك لە زانایان ودەروونناسان کۆمەڵێ زیانیان لە کەمانی خەمۆکی دەستنیشان کردووە لەوانە دکتۆر (سلیم الهیم) دەڵێت: لە ڕیسەکانی خەمۆکی بریتییە لە:

١. خاوبوونەوەی زیهن لاوازبوونی تەرکیز.

٢. بێهیمەتبوون و هەمیشە هەست بە بێدەسلاتی دەکەیت.

٣. هەستکردن بە تێکشکان و خاوبوونەوەی بەدەنی، وە هەستکردن بە ئازار لە هەموو لاشە، بە تایبەت ژانە سەر.

٤. بەندایەتییەکانی بە گورجی بۆ ئەنجام نادرێت.

٥. پشتکردن لە کارە گرنگەکان بۆ هۆکار بیرکردنەوەی بەردەوام.

٦. گومانبردنی خراپ بە خەڵك، بەڵکوو هەندێ جار گومان بەرەو یەقینی دەبات لەبەردەم خەلکەکە.!

٧. دووچاری ڕەشبینییت دەکات. ئەگەر ئەم خەمۆکییەشی بەردەوام بوو ئەوە دووچاری ئەمانەی خوارەوە دەبێت:

١. مێشکی لە کاردەکەوێت، کە سەرەنجام دووچاری نەخۆشی زەهایمەر دەبێت، کەوا لە ئینسان دەکات تووشی بیرچوونەوە ببێت.

٢. زوویر دەبێت، ئەوەیش لەبەر بێتاقەتییەکی زۆر کە لە لاشەیدا بە هۆی خەمۆکییەوە پەیدا دەبێت.

٣. دووچاربوونی هەندێ نەخۆشی درێژخایەنی ترسناك، وەك لە کارکەوتنی پەنکریاس و برینداربوونی گەدەو نەخۆشی گورچیلە .. هتد

٤. زووتووڕەبوون و هەڵچوون بەهەر شتێك بێت، لە دواییدا هەڵسوکەوتی زۆر بێمانا و دەبەنگانە ئەنجام دەدات.

٥. قەڵەقبوون و مێشك گەرمبوون، لە دواییدا تووشی دڵەراوکەو کەنابەی دەکات.

چارەسەری:

١. هەوڵدان بۆ زیادکردنی ئیمان، هەرچەند ئیمان بەهێز بێت، ئەو کەسە زیاتر بڕوای پتەو دەبێ و خۆی تەسلیم بە قەدەری خوا دەکات، دەزانێت، کەوا ئەو شتە ناگاتە بەندەو تووشی نابێ هەر لە ئەزەلدا نەنووسراوە کە بۆی ببێ ، وە ئەو شتەی بۆ ئەبێ، ئەیگاتێ هەر لە ئەزەلدا نەنووسراوە: کە بۆی نەبێ. خۆ ئەگەر ئەو کەسە شوکرانەبژێری کرد لە سەر نیعمەت و ئارامی گرت لە سەر موسیبەت ئەوە بۆ ئەو باشترە.

٢. زۆر یادی خواکردن، وەك خوای گەورە دەفەرموێت: الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (الرعد:٢٨) واتە: ئەوانەی کە بڕوایان هێناوە و دڵیان ئارام دەبێت بەیادی خوا ئاگادار بن کە هەر بە یادی خوا دڵەکان ئارام دەبن.

٣. خۆدوورگرتن لەوانەی کە هۆکاری تووڕەبوونن، هەوڵ بدە کە ڕەوشتەکانت جوان بکەو دڵت فراوان بکەو نەفست پێبگەیەنە، تا خراپەکان لە خۆت دووربخەیتەوە، چاوپۆشی بکەو ڕەوشتی جوان لە خۆتدا پەیدا بکە.

لە کۆتاییدا قسەیەکی شێخ عایزلقەرنی دەهێنمەوە کە لە کتێبی (لا تحزن)دا دەڵێت: خەم مەخۆ: چونکە تۆ دوێنێ خەمۆکیت تەجرووبەکردو هیچی لێ شین نەبوو و کەڵکی پێ نەگەیاندی.

خەم مەخۆ: چونکە تۆ خەمت لە موسیبەتێك خوارد، لە دواییدا موسیبەکەت لێ بوو بە مەسایب، لە هەژاریتا خەمت خوارد، زیاتر هەژاری کردی.

لە قسەی دوژمنانت خەمت خوارد، زیاتر ناڕەحەتیان کردیت، خەمت لە شتێکی خراپ خوارد کەچی ئەم خراپە نەهاتە دی.

خەم مەخۆ: چونکە بە خەم خانووی گەورەت دەست نەکەوت.. ئافرەتی جوانت دەست نەکەوت.. ماڵ و سامانی زۆرت دەست نەکەوت.. دەسەڵاتت دەست نەکەوت.. منداڵی زۆرت پێنەدرا.

خەم مەخۆ: چونکە خەمخواردن ئاوی شیرینت لێ تاڵ ئەکات، گوڵت بۆ ئەکات بە بڕکە گژاڵك، باخچەت لێ ئەکات بە بیابان، ژیانت لێ ئەکات بە زیندان.

خەم مەخۆ: چونکە تۆ دوو چاوت هەیە، دوو گوێت هەیە، دوو لێوو دوو دەست و دوو قاچ و زمانێکت هەیە، ئەمن و ئەمان و لەشساغیت هەیە فبای والآو ربکما تکذبان جا بە کام نیعمەتانی پەروەردگارتان باوەڕ ناکەن؟

خەم مەخۆ: چونکە تۆ دینێکت هەیە باوەڕدار بیت پێی، ماڵێکت هەیە تێی بیشتە حێ ببیت، نانێکت هەیە کە بیخۆیت، ئاوێکت هەیە کە بیخۆیتەوە، جلێکت هەیە کە بیپۆشیت، ژنێکت یا مێردێکت هەیە لەگەڵی ئەسکێن ببیت..

کەواتە خەم لە چی دەخۆی؟!!!

سەرچاوە

١. ئیسلام ویب

٢. لا تحزن (شێخ عائیز ئەلقەرنی)

گەنجان لە نێوان بەدیهێنانی خەونی خۆیان و خەونی ئەوانی تردا

محەممەد حەسەن عەبدوڵا

لەسەرەتای دروست بوونی مرۆڤایەتی و هاتنە دونیای ئێمەی مرۆڤ و دەست پێکردنی ژیانمان لەسەر زەوییەدا بیروبۆچوون و باوەڕی مرۆڤەکان جیاواز بوون و لەو ساتانەوە جیاوازییەکان هەبوون و بە ڕۆژگارەکانی مێژوودا درێژبوونەتەوە و گەشتوونەتە ئەمڕۆ کە بێ گومان پاش ئەمڕۆش هەر بەردەوام دەبن.

گەنجان یەکێکن لەو توێژانەی کە کۆمەڵگاکان زیندوویی خۆیان بە گەنجانەوە دەپارێزن، هەندێک جار گەنجان دەبنە مایەی سەرکەوتنی کۆمەڵگاکان و هەندێک جاریش بە پێچەوانەوە دەبنە مایەی شکست، بەڵام ئایا بۆچی سەرکەوتن و بۆچیش شکست؟

دەبێت لەپێشدا ئەوە بزانین کە ئایا ئەو داواکاری و خەونانەی کە گەنجان هەیانە لە کۆمەڵگادا هاتوونەتە دی؟ چونکە گەنج سەرەتای تێگەشتنیەتی لە ژیان و لەوێوە دەرگای چوونە ناو ژیانی بە تەواوی بەسەردا دەکرێتەوە و بۆیە لەم ساتەوە داواکاری و خەونەکانی دەست پێدەکەن و ئیتر وردە وردە دەیەوێت بۆی جێبەجێ بکرێت.

لە بەرامبەریشدا کۆمەڵگا کۆمەڵێک داواکاریی و خەونی هەیە بۆ گەنجان کە خوازیاری جێبەجێ کردنیانە، بۆیە دەبێت هەردوولا بە باشی لەیەک تێبگەن،چونکە باش لەیەک تێگەشتنیان مەرجە بۆ هاتنە دی خەون و داواکاریی هەریەکەیان.

ئەوەی ئەمڕۆ هەستی پێدەکەین جۆرە ململانێیەکی ناشەریفانەیە لە نێوان هەندێک لە گەنجان و چەند توێژێک لە توێژەکانی تری کۆمەڵگا،چونکە جوان لە داواکاری یەکتر تێنەگەشتوون و نازانن ئەرك و مافیان چییە لە کۆمەڵگەدا کە ئەمەش بۆ خۆی دەبێتە مەسەلەیەکی تر، هەندێک لە گەنجان پێیان وایە کە جیهان و ژیانی مرۆڤایەتی بە جۆرێك پێشکەوتووە کە ئەوەی دوێنێ و لە ڕابردوودا بەکارهاتووە دەبێت بە یەکجاری کۆبکرێتەوە و لا ببرێت و ئیدی ئەوانە بە کەڵکی ئەمڕۆ نایەن، لە لایەکی تریشەوە هەندێک لە چین و توێژەکانی تری کۆمەڵگاش بە پێچەوانەی ئەو گەنجانەوە پێیان وایە کە نابێت شوێن ئەو پێشکەوتنانە هەمووی بکەوین و باوەڕیان وایە کە زۆرێك لەوانە" پێشکەوتن نین و تەمبەڵ کردن و کوشتنی مرۆڤەکانە" وەك خۆیان دەڵێن،هەرچەند لە نێوان ئەم دوو بیرکردنەوەیدا بیرکردنەوەی تریش هەیە بەڵام ئەم دوو بیرکردنەوەیە بوونەتە دروستکەری کێشە و جۆرێك لە لێك دووری لە نێوان خۆیاندا بۆیە دەبێت کار بۆ لێك نزیك کردنەوەیان بکرێت، دەبێت ئەو گەنجانە بزانن کە تەنها خەونەکانی ئەوان شەرت نییە و شتی تریش هەیە، هەروەها بەرامبەرەکانیشیان بزانن کە پێشکەوتنەکان بەو جۆرەش خراپ و زیانبەخش نین کە ئەوان ناسیویانن و دەبێت مرۆڤ حەکیمانە بەکاریان بهێنێت.

دەبێت هەموومان ئەو ڕاستیە بزانین کە ژیان هەرگیز بە تەواوی بە ویستی ئێمە ناڕوات بەڕێوە و شەرت نیە ئەوەی ئێمەی دەیڵێین و خەونی پێوە دەبینین تەواو ڕاست بێت، لەناو بیرکردنەوە و خەونی ئەوانی تریشدا ڕاستی زۆر هەیە کە لەوانەیە ئێمە هەستمان پێیان نەکردبێت، بۆیە بیرکردنەوەی ورد پێویستە بۆ هەموومان تاوەکو لە ژیان و ماناکانی بە جوانی و وەك خۆی تێبگەین.

چیرۆك و بەسەرهات

هیوا لەناو کارەساتەوە

یەکێك لەو شتانەی پاداشتیان لای خوا گەورەیە، ئارامی و خۆگرییە لەکاتی بەڵاو نەخۆشیدا.. پێم خۆشە روونکردنەوەیەك لەو بارەوە بنووسم پێش ئەوەی بەڵگەکان باس بکەم..و بڕۆینە ناو چیرۆکەکەوە..

کافر و موسوڵمان باوەڕدار و بێ باوەڕ هەردوو تووشی بەڵاو ناخۆشی دەبن، هەردوویان هەوڵ دەدەن بۆ رزگاربوون لەو بەڵاو ناخۆشییەی تووشیان هاتووە .. ئەدی گەر چارەسەر نەدۆزرایەوە؟.. ئەگەر بەڵاکە نەڕۆیشت و کۆتایی نەهات؟ ئەگەر نەخۆشییەکە نەخۆشی شێرپەنجەو لەو جۆرانە بوو کە تا ئێستاش چارەسەری نەدۆزراوەتەوە؟ ئالێرەدا دەوری باوەڕ و بێ باوەڕی دیاری دەدات . ئەوەی کە بێ باوەڕە چ شتێك هەیە ئەو بەڵاو نەخۆشی و ناخۆشییەی لەسەر سووك بکات؟ چی هەیە خۆی پێ دڵخۆش بکات؟!

بەڵام ئیمانداره‌کە پێی دەگوترێ: قورئان مژدەت دەداتێ کە ئەوانەی خۆگرن و لەکاتی لێقەوماندا ناڕوخێن و وره بەرنادەن پاداشتیان لای خوا بەبێ حسابە، هەروەك خوا خۆی دەفەرموێ:

" إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ" هەروەها پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ ئەوانەی هیچ بەڵایەکیان تووش نەبوە و لەشساغبوون، کاتێ ئەو پاداشتە گەورەیەی نەخۆش و موسیبەتداران دەبینن ئاوات دەخوازن کە لەدنیادا بە مقەست گۆشتیان لێ بکرایەتەوە، تا ئێستا ئەو پاداشتە گەورەیان دەست بکەوتایە.. هەروەك لە فەرموودەیەکی دروستدا ترمزی ریوایەتی دەکات کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی: " يَوَدُّ أَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِيضِ". أخرجه الترمذي ، وقال : هذا حديث غريب، قال ميرك: وإسناده جيد، والحديث حسن . سنن الترمذي : كتاب الزهد عن رسول الله صلي الله عليه وسلم / باب ما جاء في ذهاب البصر.

هەروەها لەفەرموودەیەکی ترا فەرموویەتی: " إِذَا ابْتَلَى اللَّهُ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ قَالَ اللَّهُ : اكْتُبْ لَهُ صَالِحَ عَمَلِهِ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُهُ ، فَإِنْ شَفَاهُ غَسَلَهُ وَطَهَّرَهُ ، وَإِنْ قَبَضَهُ غَفَرَ لَهُ وَرَحِمَهُ " أخرجه أحمد من حديث أنس مرفوعا، كماقاله ابن حجر في فتح الباري، واتە: ئەگەر خوای باڵادەست لاشەی موسوڵمانێکی تووشی بەڵا و

نەخۆشی کرد، خوا بەفریشتەکانی دەفەرموێ: کردەوە چاکەکەی بۆ بنووسن.. جائەگەر چاکی کردەوە ئەو نەخۆشییەی بۆ دەکاتە شۆردن و پاکردنەوەی لە گوناە.. ئەگەر بردییەوە بۆلای خۆیشی لێی خۆش دەبێ و ڕەحمی پێ دەکات..

ونظيره في صحيح البخاري: " سمعْتُ أَبَا مُوسَى مِرَارًا يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا" صحيح البخاري: كتاب الجهاد /باب يكتب للمسافر ما كان يعمل في الإقامة. واتە: ئەبو بوردە فەرمووی: من چەندان جار لە ئەبوموسام بیستوە کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی: ئەگەر بەندەی موسوڵمان نەخۆش کەوت یا سەفەری کرد کاتێ نیشتەجێ و لەش ساغ بووەوە چ عیبادەتێکی کردووە خوا ئەوەی بۆ ئەنووسێ.

پارێزەرەکەم کەوتە وتووێژ لەتەك خاوەن کۆمپانیاکەدا،وئەوانیش خەرجی چارەسەرییەکانیان گرتە ئەستۆ، و هەروەها بڕێکی زۆرپارەیان پێدام، وەك قەرەبووی زیانە جوستەییەکانم! بەو پارەیە کۆمەڵە بەشێکم لە بەشەکانی کۆمپانیاکە کڕی، پاشان ناچاربووم دابنیشم و ئەو بۆشاییەم بە خوێندنەوە پڕ بکەمەوە .. و دیتم دەتوانم خوێندنی زانکۆم تەواو بکەم ..

هیوا لەناو کارەساتەوە:

دەماودەمی بەیانی بوو هەوا زۆر ساردبوو، بۆئەوەی هەندێ لەشی گەرم بێتەوە، چالاکی دەنواند و بەسەر پەیژەکاندا سەردەکەوت و دەهاتە خوار، لەکۆتاییدا خۆی لەپەنای کۆمەڵێ کرێکارا بینییەوە کە خەریکی بارکردنی بەفرگر(ثلاجة)ە شووشەکان بوون بۆ یەکێ لە کۆگا گەورەکانی شار، و بەتایبەت ئەم کارگەیەش ئەم کاری تیا دەکرد تایبەتمەند بو بەدروستکردنی ئەو جۆرە بەفرەچاڵانە، کەبۆ پارێزگاریکردن لە گۆشت بەکار دەهێنران..

ماوەیکی زۆر لەتەك ئەوکرێکارانەدا مایەوە، لەتەنشت ئەو مەکینە گەورەیەوە کە بەفرەچاڵەکانی بەرز دەکردەوەو لەناو لۆرییە گەورەکانا دای دەنا، کرێکارەکانیش یارمەتی بەرزکەرەوەکەیان دەدا بۆ ڕێك کردنی بەفرەچاڵەکان لەناو لۆرییەکەدا.. ئەمیش کە ڕۆیشتبووە ئەو نزیکانەوە لەناکاوێکا دوابەدوا گەڕایەوە لەترسی ئەوەی ئەوەك ئەو بەفرەچاڵە زلە بکەوێتە خوارەوە کەهێشتا بەتەواوی خۆی نەگرتبوو، ئەو بەستەزمانە ناکاو پێی هەڵەکەوت و بەفرەچاڵ کەوت بەسەر پشتیا، و لەهەمان کاتا پارچە شووشەیەکی زەبەلاحی ٥٠٠ کیلۆیی خزاو کەوت بەسەر هەردوو لاقیدا!!

کاتێ هاوکارەکانی ڕایان کرد بۆ ئەوەی فریای بکەون، دییان خوێنێکی زۆری بە خوڕ لێ دێت، هەموو هاریکارییان کرد بۆ ئەوەی پلێتی شووشەکە لەسەر لاقی لابەرن، فریاگوزارییان بۆداواکرد و بە زووترین کات گەیەندیانە نەخۆشخانە، و پزیشکەکان لەسەری کۆبوونەوە،و دییان شکاوییەکی زۆری هەیە و هەندێ شوێنی بەتەواوی ورد بووە، و وەك دەڵێن: بووە بەتریت، خوێن بەربوونی هەندێ شوێنیشی زۆر ترسناکە، بۆیە جگە لە بڕینەوەی هەردوو لاقی پزیشکەکان چارەیەکی تریان بۆ نەدۆزرایەوە. چونکە گانگرین بەهەردوولاقیا سەرکەوتبوو، ئیتر لێرەوە گەشتی کوێرەوەری دەستی پێکرد.. ئەکم پیاوە بەهێزە بەتوانایە، ببوە پارچە گۆشتێکی بێکار..الو دەبێ کورسییەك هەڵی بگرێت، شاڵ و گوێزی پێ بکات..

دوانزە ساڵ بەسەر ئەم حاڵەدا تێپەڕی لەکۆرێکا لەتەك برادەرەکەیا دانیشتبوو لێی پرسی: ئەوکاتەی ئەم ڕووداوە ڕووی دا هەست و ئیحساست چۆن بوو؟!

ئەویش پێی گوت: لەوکاتەدا زۆر خەمبار وبەپەرۆش بووم، لەڕووداوەکە تووڕەبووم، لەهەموو دەورو بەرم تووڕەبووم، حەزم دەکرد تۆڵە لەدەوروبەرم بکەمەوە!! پارێزەرێکم گرت و ئەو پێی گوتم: تۆ بەڵگەی بەهێزت هەیە بۆ ئەوەی بتوانی مافی خۆت بەدەست بێنی و کۆمپانیاکە ناچار بکەیت زیانەکانت بۆ بژێرێت..

ئینجا پارێزەرەکەم کەوتە وتووێژ لەتەك خاوەن کۆمپانیاکەدا،وئەوانیش خەرجی چارەسەرییەکانیان گرتە ئەستۆ، و هەروەها بڕێکی زۆرپارەیان پێدام، وەك قەرەبووی زیانە جوستەییەکانم! بەو پارەیە کۆمەڵە بەشێکم لە بەشەکانی کۆمپانیاکە کڕی، پاشان ناچاربووم دابنیشم و ئەو بۆشاییەم بە خوێندنەوە پڕ بکەمەوە.. و دیتم دەتوانم خوێندنی زانکۆم تەواو بکەم، پاش چوار ساڵ و نیو لە بڕینەوەی هەردوو لاقم خوێندنی ئەکنیکی زانیارییەکانم لەزانکۆدا تەواو کرد، ئەمە وای لێکردم زیاتر بایەخ بە کار و باری ئەوکومپانیایە بدەم، کە چەند بەشێکم تیا هەیە.. لەوم بەدوا!!

چوون و خیرە پەیدا کردنەدا توانیم ڕێگا چارەیەك بدۆزمەوە بۆ بەرهەم زیادکردنی کۆمپانیاکەمو زۆربوونی قازانجی.. لەگەڵ ئەوەدا هیچ کام لە ئەندامانی بەڕێزبەری کۆمپانیاکە بایەخیان پێ نەدام.. منیش داوایەکم لەدژیان تۆمار کرد.. و ناچاربوون لەمولا گوێ بۆ راو بۆچوونەکانم بگرن.. بەو مەرجە ئەگەر بۆچوونەکانم شکستیان هێنا من لەبەشەکانی خۆم بۆیان ببژێرم!!

منیش هەوڵمدا وسەرەنجامیش پێچەوانەی ئەوەبوو کەئەوان چاوەڕوانی بوون، پرۆژەکەم سەرکەوت، و بەشێوەیەکی کارا جێبەجێکرا، و قازانج و سوودم دووبەرابەر بووەوە، وتوانیم کۆمەڵە بەشێکی تر لە بەشەکانی کۆمپانیاکە بکڕم، و لە دەزگای بەڕێوەبەرایەتیدا چەند پلەیەکم بڕی و ئێستا دەبینی جێگری بەڕێوەبەری گشتی کۆمپانیاکەم..

لە کۆتاییدا:

لەسەرەتاوە ئەم پیاوە پێی وابوو ڕووداوەکە لێقەومانێکی گەورە و کارەساتێکی ناهەموارە، بەڵام ئەو کارساتە -وەك خۆی گوتی- هاندەری بوو بۆئەوەی چاوێ بەهەموو فەلسەفەی ژیانیا بخشێنێتەوە، تا ببێتە سەرەتای هیوایەك بۆ رزگارکردنی ژیانی خۆی و خێزانەکەی..

بەڵێ، ئەوکارەساتە ژیانی ئەوی کرد، ژیانێکی پڕ دەستکەوت، و راستی و دروستی یاسا خواییەکەیش نمایان بوو - جا خەڵکی باوەڕیان پێی هەبێ یان نا - کە دەفەرموێ: " فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا " النساء/١٩. لەوانەیە ئێوە شتێکتان پێ ناخۆش بێ بەڵام خوا خێرێکی زۆری تیا داناوە.. لەپاش هەموو تەنگژەیەکی ژیانەوە ئینسان پێویستی بەوە هەیە ئەم پرسیارە لەخۆی بکات: " ئەمەوەی ڕووی دا چ حیکمەتێکی تیابوو؟ " لەوانەیە لەناو کارەساتەکەدا حیکمەتەکەی بۆدەربکەوێت، لەوانەشە پاش کات وزەمانێکی کورت یادرێژ حیکمەت وسوودەکەی بۆ دەربکەوێت، بەڵام ئەو یاسایە بەردەوام دەمێنێتەوە کە: لەگەڵ هەموو کارەساتێکا هیوایەك هەیە..ولەگەڵ هەموو ناخۆشییەکدا خۆشییەك هەیە.. " إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا " .

گرنگترین ئەندامی جەستەی مرۆڤ چی یە؟

و بەدەستکاری یەوە فاتمە بەدهەم خوەال

منداڵ بووم رۆژێکیان دایکم لێی پرسیم دەزانی گرنگترین ئەندامی جەستەی مرۆڤ چی یە؟ بە درێژایی رۆژ و مانگ و ساڵ وەلامێکی زۆرم دایەوە بەلام هیچ لەم وەلامانەی من وەلامی راستی پرسیارەکەی دایکم نەبوو، جارێکیان بیرم کردەوە کە (دەنگ) کاریگەری گرنگی هەیە لە ژیانی مرۆڤدا، بۆیە بەدایکم وت (گوێ)یە واتە گرنگترین ئەندامە، بەلام لە وەلامدا وتی: نەخێر، لەبەر ئەوەی زۆرێك لەخەلکی کەڕن کەچی ماون و درێژە بەژیانیان دەدەن. وتی: باشتر بیربکەوە بە زوویی وەلامی ئەم پرسیارەتم لێت دەوێ.

دیسان ماوەیەکی زۆر تێپەڕی دووبارە دایکم داوای وەلامی لێ دەکردم، بۆیە ئەمجارە پێموت (چاو) لەبەر ئەوە ئەندامێکە هەموو کەس پێویستی پێیەتی، بۆیە گرنگترین ئەندامی جەستەی ئادەمیزادە سەیرێکی کردم و وتی: نەخێر ئەم وەلامەشت هەڵەیە، چونکە کەسانی کوێریش لە دەوروبەرمانن و دەژین گرفتێکی ئەوتۆشیان نی یە.

بۆیە ئەمجارە بە تەواوی سەرم لێ تێکچوو و وازم نەهێنا بەردەوام بە دوای وەلامی ئەم پرسیارەدا بووم و نەمدەتوانی بێ وەلام بەجێی بهێڵم حەزم دەکرد بیزانم، بۆیە هەرجار دەمپرسی دایکم دەیوت (وەك هەموو جاری) نەخێر!

پاش ماوەیەك باوکم کۆچی دوایی کرد بە جارێك هەموومانی خەمبار کرد و کەلیکی گەورەی لەژیانمان بەجێهێشت، رووداوی مەرگی باوکم لەو ماوەدا پرسیارەکەی دایکمی لەبیر بردمەوە، بۆیە رۆژێك سەری خستە سەر شانم بە هەنیسکی فرمێسکی دەڕشت، لەم کاتەدا پرسیارەکەی بەبیرهێنامەوە منیش بێ وەلام بووم وتم: ئێستا گرنگترین ئەندامی لاشەی مرۆڤ چی یە؟ وتی ئێستا کاتی ئەوە هاتوە وەلامی ئەو پرسیارەت دەسکەوێت ئەویش گرنگترین ئەندام (شانە)کانە. بە سەرسوڕمانەوە وتم: چۆن؟ شانەی مرۆڤ! ئەی چ گرنگی یەکی هەیە، نە لەبەر ئەوەیە سەری مرۆڤیان هەلگرتووە. وتی: (نەخێر بەلکو کاتێك دۆستێك یان خۆشەویستێك دەگری سەری دەخاتە سەر شانی کەسێکی تر و پێی دەحەوێتەوە). هیوادارم کەسێك هەبێت شانەکانی دابەوێنێ بۆت تاسوکایبت بۆ بێت ئێستا تێگەیشتم کە گرنگترین ئەندامی جەستەی مرۆڤ چی یە، چونکە سودێکی بۆ کەسەکەیە و سودێکیشی بۆ بەرامبەرەکەی دەبێت.

وەرگیراوە لە گۆڤاری (خانوادەسبز).

ئایا دەتەوێت منداڵەکەت بەبێ پێلوتن نوێژ بکات؟

خوشکێك دەگێڕێتەوە و دەڵێت: بەسەرهاتی خۆمتان بۆ دەگێڕمەوە لەگەڵ کچەکەما.. کچەکەم لە پۆلی پێنجی سەرەتاییدابوو، زۆر نوێژەکانی بەلاوە قورس بوو، تەنانەت رۆژێکیان کە پێم گوت هەستە نوێژەکەت بکە، بەرماڵەکەی هەڵگرت و رۆیشتە ژوورەکەی تر و لەوێ بەرماڵەکەی فڕێدایە سەر زەوی ودانیشت بێ ئەوەی نوێژەی بکات، ئیتر نەیزانی کەمن چاودێری دەکەم بزانم چیدەکات و چی ناکات؟ کە هاتەوە لێم پرسی: کچم نوێژەکەت کرد؟ گوتی: بەڵێ. زور بەو درۆیەی پەست بووم - هەر چەند من خۆم بە هەڵە دەزانم و دان بەهەڵەکەی خۆما دەنێم- ئەوەند توورەبووم بەرچاوم تاریك بوو، تا هێزم تیا بوو زللەیەکم لێ دا، و دەستم بەگریان کرد، وسەرزەنشتم کرد، وعەزابی خزا و لێپرسینەوەی قیامەتم بۆ باس کرد.. بەڵام هیچ کام لەمانە سوودی نەبوو .. بەڵام رۆژێك یەکێك لە ئافرەتەکانی هاوەڵم سەردانی خزمێکیانی کردبوو، خزمەکەشیان موسڵمانێکی عادەتی بوو، وەنەبێ زۆر پێ بەندبووبێ بەدینیشەوە، کەچی لەکات نوێژەکانا بێ ئەوەی پێیان بڵێت و بانگیان بکات منداڵەکانی هەڵدەستان بۆ نوێژ،دەڵێ: منیش لێم پرسی: ئەوە چۆنە وامنداڵەکانت بێ جەنگ و جیدال و بانگ کردن و پێ گوتن و یادخستنەوە خۆیان هەڵدەستن بۆ نوێژەکانیان؟

گوتی: وەڵلاهی شتێکم نییە کە پێت بڵێم جگە لەوە کە: پێش ئەوەی شووبکەم تا رۆژی ئەمڕۆ ئەم دوعایەم کردووەو و بەدڵ پێی لە خوا پاڕاومەتەوە: **رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ** (ابراهیم:٤٠) ئەی پەروەردگارا خۆم و نەوەکانم بکە بەوانەی نوێژ دەکەن ویەرێك و پێکی ئەنجامی دەدەن. ئەی پەروەردگار نزاکەم گیرابکە

گوتی: وەڵلاهی دوای ئامۆژگاری ئەو خوشکە بەردەوام ئەو دوعایە لە سوجدەکان لە فەرز و سوننەتەکانا لەپێش سەلام دانەودا و هەموو ئەو کاتانەی ئومێدی دوعا گیرابوونیان تیایە ئەو دوعایە دەخوێنم.. خوشکان وەڵلاهی ئێستا کچەکەم لە ئامادەییە لەوکاتەوە ئەو دوعایە دەخوێنم ئێستا ئەو بۆنوێژ خەبەرمان دەکاتەوە و بیرمان دەخاتەوە، براکانیشی سوپاس بۆ خوا هەموویان سوورن لەسەر نوێژ، تەنانەت کە دایکیشم هات بۆ ماڵمان و سەردانی کردین، لەلام مایەوەو شەولای ئێمە خەوت ئەو حاڵە کچەکەم سەرنجی راکێشا کە خۆی هەڵدەستێ، و بەسەرمانەوە دەگەڕێت و بۆ نوێژ خەبەرمان دەکاتەوە، دەزانم کە ئێوەش ئارەزوومەندن ئەو دوعایە بزانن ئەو دوعایە دوعاکەی حەزرەتی ئیبراهیمە کە لە خوا پاڕایەوەو خوا لە سوورەتی ئیبراهیما بۆمان باس دەکات کە فەرمووی: ئەی ئەروەردگار ! خۆم و نەوەکانم بکە بەوانەی نوێژ دەکەن ویەرێك و لێکی ئەنجامی دەدەن. ئەی پەروەردگار نزاکەم گیرابکە .

تایبەتمەندی یەکانی کەسێتی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم)

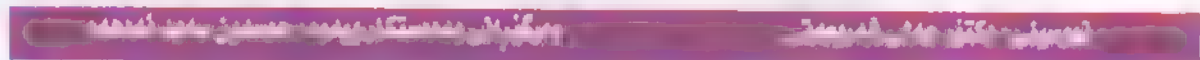

لەراستیدا بیرکردنەوە لە بارەی کەسێتی پێغەمبەرەوە (د.خ) گەلێك سەخت و دژوارە چ جای ناسین و کارکردن لەبارەیەوە، جا بۆ دەربازبوون لەو کارە لایەك و دڵخۆش بوونمان لەوەی مرۆڤ بەهێزی سنورداربوونی عەقڵیی یەوە کە ئەوەندە توانامان بەسەر مەسەلەکەدا دەشکێتەوە کارێك بکەین.

بەعەمەرمان (د.خ) لەماڵەوە بۆ دەردەکەوێت ئەویش نەرم و نیانی و حاکی بوونی بوو لەماڵەوە لەگەڵ ژن و منداڵەکانیدا، هەرگیز وکو بنەمەرو گەورەیەك لەماڵەوە هەڵسوکەوتی نەکردووە، بەڵکو وەکو هاوسەرو باوك و هاوسەرێتی و باوکایەتی خۆی پاراستووە ئاکای لەمافی هەریەکەیان بووە کە چیرۆکی ژیانی خێزانی پڕ بووە لە بەخشندەیی و میهرەبانی.

* خۆشویستنی پێغەمبەرو پایەداریی ئەو خۆشەویستنە

پێغەمبەر (د.خ) گەلێك تایبەتمەندی جیاوازی هەبووە تایبەت بەکەسێتی مەزنی خۆی، من نامەوێت ئەوەی وتراوەو باسکراوە لێرەدا دووبارەی بکەمەوە.

بەدرێژایی ژیانی کارکردنم لەگەڵ پێغەمبەردا (د.خ) هیچ کەسایەتیکم بەرچاو نەکەوتووە کە خۆشویستنی و پایەداربوونی لە ترۆپکدا بووبن، لە هەمان کات و گرنگتر پێکەوە بەردەوام بوون بەدرێژایی مێژوو، دیارە ئەمەش خاڵێکی بەهێزی کەسێتی پێغەمبەرەوە (د.خ) کە گەلەکەی ئەوەندە خۆشیان ویستووە خۆشیان دەوێت لەگەڵ ئەوەشدا ئەو خۆشەویستییەش تا رۆژی دوایی پایەدار و بەردەوام دەبێت، لەلایەکی ترەوە ئەوەی گرنگ بێت خۆشەویستنی وەکو مرۆڤێك و وەکو پێغەمبەر بوونیش لە لایەك جیاوازبوون، بەدیوێکی تر وەکو تاکیش خۆشویستراوە وەکو پێغەمبەریش ژیانی خۆشویستراوە، مێژوو و رابردووی ئەو راستیەمان بۆ دەردەخەن پێویست ناکات لێرەدا ئاماژەی پێ بدەین تەنانەت لەلان غەیرە موسلمانەکانیشەوە دیارە ئەمەش تێکرای گەلەکەی دەگرێتەوە بەجۆرەها رەگەزو زمان و ناوچەو مێژوووەوە.

* کەمەندەکێش بوون بەرامبەر پێغەمبەر (د.خ)

یەکێکی تر لەو سیفەت و تایبەتمەندییانەی لە کەسێتی پێغەمبەردا (د.خ) بەدی دەکرێت بەرامبەری کەمەندکێش بوونە بەجۆرێ ئەگەر پێغەمبەر (د.خ) چووبێتە هەر جێگایەك تەنانەت تێپەری کرد بێت بەهەر لایەکدا پاش خۆی هەرکەسێك چووبێتە ئەو جێگەیە ئەو کەس دڵی بۆی لێداوەو تووشی شۆکی کردوە ئیتر کەسەکە زانی بێت کە تەشریفی سەردانی ئەو شوێنەی کردوە یان بۆی باسکرابێت وە یان نەیزانیبێت، بەدیوێکی ئەم حاڵەتە دەروونییە خۆشەویستانە بووە دیارە ئەمەش موعجیزەیەکی مەزنە لەژیانی کەسێتی پێغەمبەر دا (د.خ) خواییێ داوە بەرامبەر بەگەلەکەی.

* بلندنشینیی بوونی پێغەمبەر (د.خ)

خاڵێکی تر لەژیانی تاکە کەسی پێغەمبەردا (د.خ) بەدی دەکرێت بلندشینی ئەو کەسێتییە مەزنەیە لە ژیانی بەفەڕی دا ئەم راستیەمان بۆ روون دەبێتەوە تەنانەت پێش هاتنی وەحی بۆی پەنای بۆشوێنی بەرز بردووە ئەمەش لەرووی سایکۆلۆژییەوە نیشانەی ورە بەرزی و مەزنی و داننانە بەکەسێتی و بەرجەستە بوونی تایبەتمەندی کەسێتیی، چونکە رەفتارو کاردانەوەی کەسێك چیرۆکی واقیعی زمانی ئەو کەسیە ئەمەش لەکەسێتی پێغەمبەردا (د.خ) بەدی دەکرێت بۆ پەرستش پەنای بردۆتە بەر ئەشکەوتی (حیرا) لەکاتێکدا ئەو شاخی ئەشکەوتە لەتەواوی شاخەکانی دەوروبەری ئەو ناوچەیە بەرزترین و ناسراوترین بووە، یاخود چونی بۆ بەرزترین تەپۆلکەی ئەو ناوە کە تەشریفی شەریفی چۆتەسەری لەکاتی حەجی ماڵئاوادا.

* شکاندنی نەریتە کۆنەکان و دروستکردنی نەریتێکی نوێ

یەکێکی تر لە تایبەتمەندیەکانی کەسێتی ئەو کەسە مەزنە شکاندن و وەلانانی داب و نەریتە کۆنەکانی رابردوو لەهەمان کاتدا دروستکردنی نەریت و بەهایەکی نوێ بوو بۆ مرۆڤایەتی، دیارە ئەمەش گەورەترین پێشرەویەتی یە لەژیانی ئەو سەردارە دا کەجێی خۆیەتی مرۆڤایەتی لێرەشەوە بیکاتە سەرمەشق و شوێن پێی هەڵبگرێت و ئەو کارو رەفتارو هەڵسوکەوتانە بەهەند بگرێت و کە پێغەمبەر لەسەری رۆشتوون و بەگرنگ و پیرۆزی زانیوون، وەکو یارمەتی دانی خەڵکی لەکاتی سەرقاڵی و ئەرکی خۆیداو و گوێ گرتنی لەسەرە رێ و بەدەمەوەچونی بۆکەسی لە خۆی بچوکتر لە تەمەن و تەنانەت منداڵ و پیرەژن و هتد.. ئەمەش وانەیەکی پەندئامێزە زیاتر بۆگەورەو بەرپرسەکانە، تکایە شوێن کەوتەو خزمەتگوزارو بچوك و ژێر دەستەکانتان فەرامۆش نەکەن! بەڵکو بچن بەهانایانەوە نەك لە لەکاتی خۆی و لەجێی خۆی دا بەڵکو لەوکات و شوێنەی کە بەرامبەر نازانێت و نەتەکێت و رۆشنبیریی نیە لەسەری تەنانەت خۆتان بکەنە قوربانی و لەکاتی گرنگی خۆتاندا بچن بەدەم خەڵکییەوە.

*بەروەردەی پێغەمبەر (د.خ) گیتیی بوو پێغەمبەر (د.خ) سیفەتێکی مەزن و

بەرجەستەی بووە لە ژیاندا بۆ هەمووان بووە وەکو یەکێکیش مامەڵەی لەگەڵ تێکڕای خەڵکیدا کردووە.

بەبڕوای من پێنج هۆکار دەبنە هۆی پەروەردەکردنی مرۆڤ ئەوانیش:

یەکەم: دایك.

دووەم: باوك.

سێیەم: قوتابخانەو کلتور.

چوارەم: شارستانیەت.

پێنجەم: ڕۆحی کات و سەردەم.

ئەوەی جێی سەرنجە پێغەمبەر (د.خ) بەدەر بووە لەم پێنج خاڵە. یەکەم دایك و باوکی لە تەمەنی منداڵی پێغەمبەردا (د.خ کۆچی دوایی دەکەن، دیارە لە بارەی قوتابخانەشەوە خوێندەوار بووەو نەچۆتە بەر خوێندن. کۆمەڵگەی عەرەبی ئەو سەردەمەش شێوە جەزیرە بووەو پێنجەمیش سەردەم لەدەست ڕۆم و ئێراندابووە.

بەڕای من بێ بەش بوونی پێغەمبەر (د.خ) لەم پێنج هۆی بۆ پەروەردە وای کردووە پێغەمبەر بگاتە ئەم پلەیە مەزنەیە لەلایەك ویستی خوایی لەسەر بووەو لەلایەکیی تریش دەرچوونە لە یاساو پەروەردەی مرۆیی ڕاستەوخۆ لەژێر پەروەردەو چاودێری خوادا بووە.

*بەهێزبوونی لەکاتی لاوازییدا

یەکێکی تر لە شتە سەرسوڕهێنەرەکانی ژیانی ئەو سالارە بەهێزی دەروون و پشت بەخۆبەستنی بووە لەکاتی لاوازیی دەسەڵاتدا، ئەوەتا لە مەکەوە وەدەنراوە و کۆچی کردوە بۆ مەدنیە و دەیەوێت بێت و سەردانی مەککە بکات و تەوافی ماڵی خوا بکات هەرچەندە ڕێگایان نەدا بەڵام چاو نەترسی خۆی سەلماندو نامەی ناردنی بۆ پاشاو سەرۆکەکانی ئەو کاتە ئەویش بەناوهێنانی خوا و سەلماندنی پێغەمبەرێتی خۆی.

*پێغەمبەر لە ماڵەوەدا

سیفەتێکی تری پێغەمبەرمان (د.خ) لەماڵەوە بۆ دەردەکەوێت ئەویش نەرم و نیانی و خاکی بوونی بوو لەماڵەوە لەگەڵ ژن و منداڵەکانیدا، هەرگیز وکو پێغەمبەرو گەورەیەك لەماڵەوە هەڵسوکەوتی نەکردووە، بەڵکو وەکو هاوسەرو باوك هاوسەرێتی و باوکایەتی خۆی پاراستوەو ئاگای لەمافی هەریەکەیان بووە کە چەژکی ژیانی خێزانی پڕ بووە لە بەخشندەیی و میهرەبانی.

*موحەممەد هاودەمی بێ ئەوایان

نموونە گەلێکی بەرجەستە لەژیانی پێغەمبەردا (د.خ) بەدی دەکرێت لەسەر هاودەمی و پشتیوانی هەژارو ستەملێکراو تەنانەت بێسەرپەرستانیش، جۆ ئەگەر سیفەتێکی پێغەمبەرێتی خۆی جێبەجێ کردبێت ئەوا پێش بوونی بە پێغەمبەر ئەو سیفەتەی تێدا بووە.

*مەرگی پێغەمبەر

جوانتر لە هەموو تایبەتمەدیەکانی تری پێغەمبەر (د.خ) مەرگ بوو، مەرگی ئەو هەموو کەسانە ئاساییانە تا دەگاتە ئازیزانمان تا ئەندازەیەك جێی سەرنجە ئیتر بەتراژیدیا بێت یان ئاسان بەڵام مەرگی پێغەمبەر (د.خ) زۆر حیکمەتی تێدابەدی دەکرێت بەو هەموو ئارامی و بێدەنگی و قوڵییەوە هێشتا پەیمان بە جوانی و پەندو وانەکانی نەبردووە.

سەرەتا ماوەی ساڵێك دەخایەنێت واتە لەحەجی ماڵئاواییەوە تا کۆچی یەکجاری ئەویش بەنەخۆش کەوتنی، لەلایەکی ترەوە لەهەڵسوکەوتی دا هەستی پێ دەکرا بەرامبەر هاوسەرو یارانیدا، مردنیش هونەرە پێویستە مرۆڤ وەکو باقی هونەرەکانی فێری بێت و ئەنجامی بدات و تاقی بکاتەوە ئەو کەسەی دەزانێت چۆن دەمرێت بێگومان زانیویەتی چۆن بژیت، مەبەست لەمامەڵەیە لەگەڵ مردندا بەتایبەتی مردنی لەناکاو، کەسی مەزن دەزانێت دنیا بۆ ژیان نیە بەڵکو بۆ مردنیشە چونکە ئەویش کارو فرمانێکی مەزنە وەکو ژیان فەلسەفەو حیکمەت و هونەری خۆی تێدایە. لێرەدا پێغەمبەر (د.خ) باش لەم لەدۆخ و مەسەلەیە گەیشتبوو. ئەوسا حەجی ماڵئاوایی چەندین وانەمان لەبارەی مەرگی پێغەمبەرەوە (د.خ) نیشان دەدات وەکو چون بۆ مەککەو شەیدابوونی بۆ خاك و نیشتمانی و سەردانی کردنی کەعبەی پیرۆزو ماچ کردنی بەردە ڕەشەکەو دوو ڕەکات نوێژی سونەت و پاشان هاتوچۆی نیوان سەفاو مەروە، لەهەموو گرنگتر وتارە بەپێزەکەی بوو لەوتاری ماڵئاواییداو وەسیەت کردنی بۆپاش خۆی ئەوەش لای جەنابتان پەنهان نییە حەز ناکەم درێژەی پێ بدەم.

پاشان گەڕانەوەی لەگەڵ سوپایەك لە هاوەڵی بەڕێزو بەرنوێژی کردن و وتاردانی و هەڵسوکەوتی لەنێو ماڵ و منداڵیدا و هەستی غەریبی تێکەڵ بە ئازارەکانی بوو بوو تا ئیتر ئەوەی کە توانای ئامینێت و ئامۆژگاری موسلمانان دەکات بەدەستگرتنیان بەم ڕێبازەکەیەو لانەدانیان بۆ هیچ بەرنامەیەکی تر و هاوەڵ بڕیار نەدەن بۆ خوا پاش ئەوەی ڕێنموونی کردن.

ئەگەر حیکمەت و فەلسەفەو هونەری مان و نەمان و ژیان و مردنی پێغەمبەر(د.خ) تەنها دەستنیشان بکەین زیادە ڕۆییمان کردووە ، بەڵکو پێویستی بەزیاتر وتن و نوسین و لێکۆڵینەوەی تیۆری و پراکتیکی هەیە.

سەرچاوە: دکتر علی شریعتی (١٣١٢- ١٣٥٦) شمسی - ویژگیهای شخصیت پیامبر/ چاپ دووەم، ١٣٧٨ چاپخانەی (پژمان) تهران.

موستەفا زەمانی

باس لەزنجیرە فیلمی یوسفی راستگۆ دەكات

زنجیرەدرامای (یوسفی راستگۆ) كەساڵی رابردوو لەكەناڵەكانی تەلەفزیۆنی نمایشكراو جەماوەرێكی زۆری لەخۆی كۆكردەوەو بۆ چەندین زمانی جیاجیای جیهانی دۆبلاژكراو نمایش كرا، پاڵەوانی ئەو درامایەلەدیدارێكی تەلەفزیۆنیدا ئاماژەی بەوەكردووە، ئەو زۆر كاریگەر بووبەكەسایەتی پێغەمبەری خوا (یوسف) (سەلامی خوای گەورەی لەسەربێت).

(موستەفا زەمانی) تەمەن بیست و هەشت ساڵە، پاڵەوانی زنجیرەدرامای (یوسفی راستگۆ) كەبە(یوزارسیف) یش ناودەبرێت بۆ كەناڵی (CNN) رایگەیاندووە، ئەو لەو كاتەی سەرقاڵی دەرهێنانی ئەو درامایەبووەو نمایشەكانی نواندووەزۆر ترساوە، چونكەتاكو ئێستا تاكەدراما بووەوێنای خۆی لەسەر شێوەی (یوسف) دەربخات و خۆی بنوێنێت.

(موستەفا زەمانی) دەڵێت: ئەو درامایەماوەی سێ ساڵی خایاندووەو لەكاتژمێر (٤) ی بەیانی دەستی پێكردووەو لەكاتژمێر (٨) ی ئێوارەكۆتایی پێهاتووەو لەچەند جێگەیەكدا وێنەی خۆی گۆڕیوە، وەك قژی و شێوەی دەم و چاوی.

ئەو دەڵێت: راستەمن لەسەر شێوەی (یوسفی راستگۆ) خۆم نواندووە، بەڵام جوانی من و یوسفی پەیامبەری خوا بەشێوەیەكی یەجگار زۆر جیایە، نكۆڵی لەوەش ناكات كەئەو زۆر كاریگەر بووەلەخورەوشت و كەسایەتی ئەو پێغەمبەرەو هیواداریشەبەسەر هەمان رێبازدا بڕوات.

زەمانی دەڵێت: ئەو لەسەردەمی ئێستا دەژیێت، بەڵام زۆر خۆی سەرقاڵ كردووە بەژیاننامەی (یوسفی راستگۆ) و زۆر شتی لەبارەیەوەخوێندۆتەوەو گوێی بۆ

زۆر گێرانەوەی بەسەرهاتی ئەو گرتووە.

لەبارەی جیاوازی و پێكچوونی كەسایەتی زەمانی لەدراماكەلەكاتی منداڵی و گەورەبوونیدا، ناوبراو باس لەوەدەكات كەئەو منداڵەی لەبچووكی ئەو رۆڵی تێدا بینیوە، ئەوەكوڕی مامی بووە.

لەبارەی رووبەڕووبوونەوەی ئەو رەخنەیەی كەلەلایەن ناوەندەجیاجیاكان رووبەڕوویان كراوەتەوە، ئەو ئەكتەرەسینەماییەدەڵێت: بۆ ماوەی پێنج ساڵ تاوتوێی چۆنییەتی دەرهێنانی ئەو زنجیرەدرامایەكراوەو پرس و را بەزۆر كەس كراوەبەپلەی یەكەمیش زانایانی ئیسلامی، بەڵام ئەو زنجیرەیەزنجیرەدرامایەكی مێژوویە، ئەوەك تەواو ئایینی بێت.

شایانی لەمێژووی ئێراندا هیچ فیلمێك وەكو یوسفی راستگۆ بودجەی بۆخەرج نەكراوە كەتێكڕای خەرجییەكەی گەیشتە ملیارێك تومەنی ئێرانی .. هەروەها دوایین كاری موستەفا زەمانی بریتی یە لەبەشداریكردنی لەفیلمێكی سینەمایی ئێرانی بەناوی چیرۆكی پەریا كەژمارەیەك ئەكتەری ناوداری ئێرانی تێیدا رۆڵیان گێراوە ماوەی چەند مانگێكە لەسینەماكانی ئێران نیشانی ئامادەبووان دەدرێت .

ئەڵوەندكوێستانی

موستەفا عەبدولجەلیل بناسە

موستەفا موحەممەد عەبدولجەلیل وەزیری دادی پێشوی حکومەتی لیبیا لەساڵی ١٩٥٢ ی، زایینی لە شاری بەیزایە لەدایك بووە، دادوەر موستەفا موحەممەد عەبدولجەلیل سەرۆکی یانەی ئەخزەری لیبی بووە لە شاری بەیزا، خۆیشی یاریزانێکی بەتوانی هەمان یانە بووە، هەڵهێنانی ناوەڕاست و تا ئێستاش لەگەڵدایە، لە ریزی یاریزانە کۆنەکانی یانەکەدا یاری دەکات، ناوبراو خاوەنی مێژوویەکی دوور و درێژە لە دژایەتی کردنی گەندەڵی و گەندەڵکاراندا، لەشوێنی لەدایك بوونیدا خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی تەواو کردووە، لە ساڵی ١٩٧٠ بۆ تەواوکردنی خوێندن روو لە زانکۆی قاریونس لە شاری بنغازی دەکات، دوای کردنەوەی زانکۆی ئیسلامیی لە شاری بەیزا گەڕایەوە بۆ ئەوشارە و لە ساڵی ١٩٧٥ ی زایینی، بەشی (القانون والعلوم السیاسیە)ی، بەپلەی نایاب تەواو دەکات و پاشان کۆمەڵێك پلە و پۆستی گرنگی پێدەدرێت کەبریتین لە:

دامەزراندن بەپلەی دادوەر لە ساڵی ١٩٧٨ .

پێدانی پلەی راوێژکاری یاسایی لەساڵی ١٩٩٦ .

دامەزراندنی بە بە سەرۆکی دادگای تێ هەڵچوونەوە لەساڵی ٢٠٠٢ .

پێدانی پۆستی سەرۆکی دادگای شاری بەیزا لەساڵی ٢٠٠٦ .

دامەزراندنی بەوەزیری داد لەحکومەتی لیبیا لە ساڵی ٢٠٠٧ .

لەدەمی هەڵگیرسانی شۆرشی ١٧ی شوباتی ٢٠١١ دژی رژێمی قەزافی دامەزرێنەرانی ئەنجومەنی ئینتیقالی لیبیای دامەزراند .

لەئێستەرێنتەوە

وتەی بەشێك لەسەرکردە و وەزیرانی وڵاتانی ڕۆژ… لەبارەی موستەفا عەبدولجەلیل

- ئەحمەد داود ئۆغلۆی وەزیری دەرەوەی تورکیا: لە مەوەی شەودا ئیمە حەوتسووین کاتێك هەستام لە ئوتێل وا گومانم برد کە موستەفا عەبدولجەلیل چوویێت بۆ پیاسە بۆ سەرشەقامەکانی تورکیا!! بەڵام لە راستیدا ئەو چوویوو بۆ نوێژی بەیانی بۆ یەکێك لە مزگەوتەکان.
- دیڤد کامیرۆنی سەرۆك وەزیرانی بەریتانیا : موستەفا عەبدولجەلیل یەکەم کەسایەتییەکی ناوداری عەرەبیە کەنوێژی بەیانی لە مزگەوتێك لە مزگەوتەکانی لەندەنی پایتەخت بکات.
- سکۆلاسارکۆزی سەرۆکی فەرەنسا: موستەفا عەبدولجەلیل یەکەم کەسە گفتوگۆی لەگەڵدا بکەم و هەستێت بۆ نوێژ لە دەمی گفتوگۆدا.

دکتۆر عەلی قەرەداغی بەسەرۆکی باڵای ئەنجومەنی راوێژکاری بۆ نزیك بوونەوەی مەزهەبە ئیسلامییەکان هەڵبژێردرا ..

رۆژی چوار شەممە ١٤-٩-٢٠١١ لەریباتی پایتەختی مەغریب پرۆفیسۆردکتۆر عەلی محییەدین قەرەداغی بەکۆی دەنگ بەسەرۆکی باڵای ئەنجومەنی راوێژکاری رێکخراوی نزیك کردنەوەی مەزهەبە ئیسلامیەکان هەڵبژێردرا کەسەر بەرێکخراوی هاریکاری ئیسلامییە.

دکتۆر ئەحمەد خالید بابەکر ئەمینداری کۆمەڵەی فیقهی ئیسلامیی دەولی کەسەر بەرێکخراوی هاریکاری ئیسلامیە، لەکۆبونەوەی دەستپێکدا لەبارەگای هەمیشەی رێکخراوی ئیسلامیی بۆ پەروەردەو زانست و کولتور کە بە (ئیسیسکۆ) ناسراوە وتی: ئەمرۆ لەهەموو کاتێك زیاتر جیهانی ئیسلامی پێویستی بەهەوڵ و تێکۆشان هەیە بۆ کارکردن لەنزیك کردنەوەی مەزهەبە ئیسلامیەکان بۆ ئەوەی هەموویان لەسەر ووشەی یەکتا پەرستی کۆبکەینەوە، کەئەمەش گونجاو بێت لەگەڵ دەقەکانی قورئانی پیرۆزو فەرمودەکانی پێغەمبەری ئازیز.

هەروەها لەکۆبوونەوەی یەکەمدا دکتۆر ئەحمەد تۆفیق وەزیری ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی (ئیسیسکۆی) کرد لەهەوڵەکانیدا بۆ نزیك کردنەوەی مەزهەبە ئیسلامیەکان، شایەنی باسە لەخولی سێیەمی کۆبوونەوەی ئەنجومەنی باڵای راوێژکاری بۆ نزیك کردنەوەی مەزهەبە ئیسلامیەکان ژمارەیەکی زۆر لەزاناو کەسایەتی ناودار لەجیهانی ئیسلامیدا بەشداری تێدا دەکەن.

فەرەنسا

جارێکی تر گۆڕی موسڵمانەکان پیس کرا ..

سەرچاوە هەواڵییەکان باس لەوەدەکەن، لەگۆڕستانێکی موسڵمانەکان لەباشووری خۆرئاوای فەرەنسا گۆڕی ٣٠ موسڵمان لەلایەن ڕەگەز پەرستەکانەوە پیس کراوە، ئەوەش چەند بارەبوونەوەی ئەو دیاردەیەو تاکو ئێستاش هیچ ڕێو شوێنێکی بۆنەگیراوەتەبەر.

لەمبارەیەوە سەرچاوە هەواڵییەکان بڵاویان کردۆتەوە، دوێنێ لەگۆڕستانی (کارکاسۆن) کەدەکەوێتە باشووری خۆرئاوای فەرەنسا گۆڕی ٣٠ موسڵمان لەلایەن ڕەگەزپەرستەکانەوە پیس کراوەو دەستەواژەی ڕەگەزپەرستی و نازییەکانی لەسەر وێنەکراوە.

لەلایەن خۆیەوە (جان کلۆد بێریز) ی سەرۆکی شارەوانی (کارکاسۆن) ڕایگەیاندووە، گۆڕەکان تێکنەچوون تەنیا دەستەواژەی ڕەگەزپەرستی تێدانووسراوە، نیگەرانی خۆشیان لەئاست ئەو کارە دەربڕیوەو پاڵپشتی خۆشیان بۆ موسڵمانەکان نیشانداوە.

ئەگەر بەختەوەریت دەوێت پێویستە بەردەوام دوعا بکەیت

* پاڕانەوەدڵەڕەوشتی بەندەکانی لە خواترسانە.
* پاڕانەوە چەکی هەژاران و ستەم لێکراوانە بەرامبەر ستەمکارانیان.
* پاڕانەوەبەڵگەیە لەسەرهەبوونی باوەڕو داننانە بەپەروەردگاریتی پەروەردگاردا.
* پاڕانەوەدەرگای گفتوگۆو قسەکردنت بۆ دەکاتەوە لەنێوان تۆو پەروەردگاردا.
* پاڕانەوەهۆیەکە بۆبەرزی هیوا و خواست و ئامانج لەدنیا و دوارۆژدا.
* پاڕانەوە مرۆڤ ڕزگاردەکات لەخۆ بەگەورەزانین و زەلیلی خۆی بۆ پەروەردگاردەردەخات.
* پاڕانەوە هۆیەکە بۆلادانی تووڕەیی پەروەردگار.
* پاڕانەوە هۆیەکە بۆ فراوان بوونی سینە.
* پاڕانەوە هۆیەکەو بەڵگەیە لەسەر پشت بەستنت بە پەروەردگارەکەت.

کەواتە: ئەگەر ئەخۆشی... ئەگەر هەژاری ... ئەگەر تاوانکار و تاوانباری ... ئەگەر دڵتەنگی .. ئەگەربەهەشتت دەوێت... ئەوا بەردەوام دەستەکانت بۆئاسمان بەرزکەرەوەو بە زەلیلی وئومێدێکی تەواو لەپەروەردگاری جیهانیان بپاڕێرەوە ..

ناڕەزایی خەڵکی ئەڵمانیا لە کاتی سەردانی کردنی پاپای ڤاتیکان بۆ ئەو وڵاتە..!!

لەگەڵ گەیشتنی پاپای ڤاتیکان" پاپ بندیکتوس" شانزەیەم بۆ" بەرلین" خەڵکی دەستیان کرد بە نارەزایی دەربرین بە هۆی ئەو کارە نەشیاوانەی کە پاپای ڤاتیکان دەیکات بە تایبەت دەستدرێژی کردنە سەر منداڵان. لە لایەن قەشەکانەوە..نزیکەی چوار رۆژە کە پاپای ڤاتیاکان لەوێیە خەڵکی خۆپیشاندان دەکەن." پاپا بندیکتوس" کەلەگەڵ پەیامنێری بوو بە فڕۆکە دەیانگواستەوە وتی: من هیچ شتێك نازانم سەبارەت بە خۆپیشاندانی خەڵکی..هەروەها ئامادەش نەبوو کە لێدوانی زیاتر بدات زیاتر سەبارەت بە بە هۆی ئەو دەستدرێژییە سێکسیانەی دەیکاتە سەر منداڵان.. هەر لەگەڵ گەیشتنی پاپای بۆ هەموو وڵاتە جیاجیاکانی دونیا خۆپیشاندانی لێدەکەوێتەوە، بە تایبەت کە جووە بەریتانیا دژی خۆپیشاندانیان ساز کرد..

سەرچاوە: اخبار جهان اسلام

و/ لە فارسییەوە: هەردی ئەنوەر

سامی یوسف:
ئازادی هیچ کات بە بەلاش دەست ناکەوێت!!

سامی یوسف هونەرمەندی ناسراوی جیهانی لە کونفرانسێکی هەواڵی لە میسر ئەوەی راگەیاند کە سروودی" I am your hope " بۆ شۆرشگێرانی میسری وتووە کە زۆر کاریگەری هەبووە لە سەری و بەردەوام دەبێت و دەڵێت:" کە لە تیپەکانی میسر و جیهان دەبینی لاوانی میسر لێدان و گوتەك دەخۆن.. وام دەزانی لە من دەدەن. ئەم سروودەشم بۆیە وتووە زیاتر لەبەر خاتری شۆرشەکانی ئەم دواییەی میسر و ئاسیای ناوەراست." هەروەها ئەلبوومی سێ یەمی بەناوی Wherever you are . کە لە دوازدە سروود پێکهاتووە، خستە بازەرەکانی میسرەوە.سامی وتی:" ئازادی هیچ کات بە بەلاش دەستمان ناکەوێت بەڵکو دەبێت لە میقابلیا شتێك بدەین.. من بە داهاتووی میسر گەشبینم و چوار ساڵ لێرە ژیاوم و ئێستاش باشترین یادگاریم لێرە هەیە لەوانش لاوانی میسر.. کە توانای باشیان هەیە و خۆیان دەیانەوێ بەرپرسیاری بگرنە ئەستو.. دەشیانەوێ بەشێك بن لە گۆرانکارییەکان".

هەردی ئەنوەر

سەرچاوە: سایتی ئابش

نامەی کوڕێک بۆ هاوسەرەکەی

نا: هەردی ئەنوەر

کوڕێک پێش ئەوەی "دەزگیرانەکەی" هاوسەرەکەی بگوازێتەوە نامەیەکی بۆ نووسی و تێیدا هەندێ داواکاری تیا هەبووبۆی.. ئەمەش لەبەر خاتری خوای گەورە و پاشان لەبەر خۆشی ژیانیان...! تا سوودیان بۆ هەموو ئەو کەسانە بەبێت کە خوای گەورە ڕێزی لێناون..!! بۆیە پێ دەڵێ : من دەزانم تۆ پەروەردەی جوان کراوی بەڵام وەك بیرهێنانەوە ئەمانەت پێ دەسپێرم لەوەی کە دەزانی لەوەی کە نازانی ئێستا بزانە!!

هاوسەرەکەم! سەلامی خوای گەورەت لێبێت و بەرەکەت و میهرەبانی خوای گەورە بڕژێت بەسەردا.. هیوادارم کە هیواییەکی سەرەکی منە بۆ خوا بژیت و ئیش و کاروباری ژیانت بەناوی خوای گەورەوە دەست پێ بکەی"بسم الله".. نەك بەناوی هیچ کەسێکی تر..!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! ئەوە بزانە کە ژیان بە بێ ی پەروەردەی ئیسلامیانە ژیانێکی تاڵە بۆ ئینسانێك کە خۆی بە موسڵمان بزانێت. بۆیە هەر لەسەرەتای ژیانت بەو پەروەردە جوانە دەست پێ بکە کە ئیسلام پێ ڕازییە و پێغەمبەر "صلی الله علیه و سلم " فێری ئیماندارانی کردووە.. "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! پێش ئەوەی بەدەستی خۆمان، خۆمان لە ناوچوون بەری و ژیانی پێ تاڵ کەین؟. با ئەو ڕێگایانەی کە ژیانی پێ تاڵ دەبێت نەیکەین و فێری بین کە ئەوە چ مانایەکی خراپی هەیە بۆ هەردوو لامان.. وەك ڕێزنەگرتنی خزم و کەسی یەکتری و دوور لەکەس وکار، قسەی هێنان و بردن کە کە لە فەرهەنگی ئیسلامدا جێگای نابێتەوە.. قەناعەت نەکردن بەو ژیانەی کە دێتە پێش..!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! تۆ لە ژیانێکی ترەوە دێیتە ژیانێکی تازەوە بۆیە ئەو هەڵس و کەوتەی کە پێشتر کردووتەو لەگەڵ ژیانی هاوسەری ناگونجێ دەبێ واز لێ بهێنری هەرچەندە هەر لەدوای مارەبڕین گۆڕانکارییەکی-سروشتی- ڕوودەدات کە ئەمەش ڕەحمی خوای گەورەیە.. بەڵام خوای گەورە هەموو شتەکانی بۆ پاك نەکردووین!! بەڵکو هەوڵدانی پێکەوەیی دەوێت..وەك گەڕان و گەشت کردن و سەفەر کردن نابێ بە بێ پرسی مێردەکەت بێت... بۆیە ئەمەش کە دەکرێ بۆ زیاتر بەرزبوونەوەی کەسایەتی خۆت و ژیانتە. "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! گەر میوانێکمان هات دەبێ بەو پەڕی ڕێز و خۆشەویستییەوە پێشوازی لێ بکردرێ و گەر خزم بوو یان بیاگانە.. بێگانە بێت دەبێ هەر زۆر ڕێزی لێ بگیردێ، چ لە رووی ماددی چ لە رووی مەعنەوی چونکە یەکەم ڕووبەڕووبونەوەیە!! کە ئەمەش زیاتر چێژ بە ژیان دەبەخشێت..!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! گەر لە بەیەم چوو سەر بۆ خوا ئەوی کەم بە بیرم بهێنەرەوەو فێرم کە زیاتر چێژ لە سەر ئەوی کردنە بهێنم.. گەر وات کرد ئەوا خوای گەورە زیاتر بەرەکەت دەخاتە ژیانمانەوە! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! فەقیری و نەداری سەری ئینسان قورس دەکات! نەکەی بەو شتەی خوای گەورە

رازی لەسەرە ناشکور بێت و لەسەر یەك سکە بمرێ بەڵکو دەبێ فێری سوپاسگوزاریم بکەی بۆ خوای گەورە تا خوای گەورە دەروو دەکاتەوە!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! دەزانم کە لەگەڵ دەرچوونت لە ماڵی باوکت دڵت بچوك دەبێتەوە بە تایبەت کاتێك دەم و چاوی کەسەکانی بەرامبەرت دەبینی قورگ بەند دەبێت و کانیاوی فرمێسکەکانت دەتەقن کە ماقی شرعی خۆتە بۆیە ئاگاداری ئەوەش هەم سوپاست دەکەم کە ئەوەش لەبەر منە!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! ژیان ڕێگاییەکە بەرز و نەزمی زۆر تێدایە.. بۆیە دەبێ لەبەرزییەکان دەستی یەك بگرین تا سەرکەوین و لە نزمییەکان لەپشت خۆمەوەت دەستت ڕاگرم تا پێت هەڵنەچرەخێ..! ئەو کاتە تێ دەگەین چەند باشمان کردووە لەوەدەچی کەسێك ئێمە ببینێ بۆیە خوای گەورە دڵمان خۆش دەکات کە ئاگامان لە خۆمان نییە!! "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! نەکەی دڵی دراوسێ بشکێنی، نەکەی دڵی منالانی گەڕەك بشکێنی، نەکەی رووت گرژێت.. لەوەدەچێ دراوسێکانی خۆتان"لای خۆتان" جیاوازی هەبێت لەگەڵ ئەمانەی ئێمە! بۆیە مهرەبان بە تا لێت فێربن.. کە فێر بوون ئەو کات دەزانن چۆن مامەڵەت لەگەڵ دەکەن بەو پەڕی خۆشەویستییەوە.. لێرەش بە قسەی خوا و پێغەمبەر"صلی الله علیه و سلم "ت کرد بۆیە سەری ئیسلام و خۆت و منت بەرز کرد کاتێك وات کرد "ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! نەکەی تورە بیت و نەکەی قسەی ئەمەو ئەو کارت تێ بکات.. لەوەدەچێ هەندێ کەس حەزیان بە ژیانت نەبێ بۆیە قسەیەك دڵنیابە ئەو کات بەو پەڕی شێوازی جوان دەریبڕە.. خوای گەورە لە سورەتی حوجورات دەفەرموێ لە ئایەتی٦"ئەوانەی بڕوایان هێناوە! ئەگەر کەسێکی متمانە پێنەکراو"فاسق" هەواڵێکی بۆ هێنان خێرا بڕوای پێ مەکەن بەڵکو لێ ی بکۆڵنەوە...ئەوەك بە نەزانی بەخەڵکیا هەڵبتەقێن و ئازار و بێزاریان بدەن..ئەوجا لەو کارەی کردوتانە پەشیمان ببنەوە. "تەفسیری رامان". هەوڵ بدە تورەی خۆت بخۆیتەوە و تا بەو هێزی خواردنەوەی ئەو تورەییەت بەرێز بێت دڵنیابە گەر وا بکەیت سەرکەوتن بۆ تۆیە.. دەبێ هاوسەرەکەشت ئەوە بزانێت کە تۆ هەستت بە شتێك کردووە.

"ئەو اخۆشەویست بووی".

هاوسەرەکەم! کە وات کرد منیش ئەم چەند خاڵەت پێشکەش دەکەم:

١- خۆشەویستییەکی تەواوت بۆ ئاشکرا دەکەم.

٢- لە ناخۆشی و خۆشی تۆدا بەشدارم و دوورییەك لە تۆ زیاتر هەست پێ دەکەم.

٣- ماقی ئەوەت دەدەمێ کە ئیسلام بە هەر ئافرەتێکی بەخشیوە.

٤- زوو زوو پێت دەڵێم"تۆم خۆش دەوێ ی و چەپکێ گوڵی سروشتیت پێشکەش دەکەم تا ناوی بدەیت و سیس نەبێ.. هەر چەند تەمەنی گوڵەکورتیش بێت..!!

٥- هاوبەشی ژیانتم گەرچی چارەنووسی تەمەنمان نازانین چەندە.

٦- ئەوەی بۆم دەکەی و پێتم ناخۆشە بۆت دەرنابڕم و ئەوەی دڵت خۆش دەکات لە لایەن منەوە! هەر پێت نالێم تا زیاتر تۆم خۆش بوێت.

٧- هەر شتێك دەیکەم لە ناخی دڵمەوە بۆت دەردەبڕم تا دڵت بیگرێ و پێت خۆش بێت کە لە بەر تۆ بووە.

٨- ئەوەی دڵت خۆش دەکات دەیکەم.

٩- ئەوەی پێت ناخۆشە نایکەم.

١٠- ڕێزی هەموو ئەوانە دەگرم کە ڕێزیان دەگری!!

هاوسەرەکەم! ژیان ڕێگاییەکە بەرز و نەزمی زۆر تێدایە.. بۆیە دەبێ لەبەرزییەکان دەستی یەك بگرین تا سەرکەوین و لە نزمیەکان لەپشت خۆمەوەت دەستت ڕاگرم تا پێت هەڵنەچرەخێ..! ئەو کاتە تێ دەگەین چەند باشمان کردووە لەوەدەچی کەسێك ئێمە ببینێ بۆیە خوای گەورە دڵمان خۆش دەکات کە ئاگاشمان لە خۆمان نییە!! نەکەی دڵی دراوسێ بشکێنی، نەکەی دڵی منالانی گەڕەك بشکێنی، نەکەی رووت گرژێت ...

پڕۆژەی بەختەوەری چۆن و بۆچی؟

گۆڤاری بەختەوەری

لەساڵی (٢٠٠٤)وە، بیرمان کردەوە لەوەی پڕۆژەیەکی فیکری و ئیمانیی و ئەخلاقی و خێرخوازی لەسەر بنەمای سوودگەیاندن بەکۆمەڵگە و چینی هەژاران دابمەزرێنین، بۆئەوەی ئێمەش وەکو خزمەتکارێکی ئەم میللەتە و وڵاتە خزمەتێکی شایان بگرینە ئەستۆ، لەوە دەچێ گرێدانی ئەم کارانە بەلای هەندێ کەسەوە بەیەکەوە قورس بێ، بەڵام سوپاس بۆ ئەم ساتەوەختە زۆر کاری لەم بوارانەکراوە:

- سەرەتا تەنها لەبەرنامەیەکی رادیۆیی دەستمان پێکرد بەناوی (بەختەوەری) کەزیاتر باس لە هۆکارەکانی بەختەوەربوونی کۆمەڵگا و تاکی مرۆڤمان بەگەشەکردنی ئیمانی و دەست گرتن بەقورئان ومیکانزمی کاری رۆژانەمان دەکرد، سوپاس بۆ خوا کاروپڕۆژەی خزمەتی خێرخوازی و ئاوەدانی و کاری راگەیاندنمان دەستی پێ کرد و خزمەتێکی بەرچاومان پێشکەش کرد چ وەك بەرنامەی رادیۆیی و چ وەك کاری خێرخوازی و یارمەتی دانی هەژاران و بێ باوکان و ناردنی زیاتر لە(١٠٠٠) نەخۆش بۆ دەرەوەی هەرێم و چارەسەرکردنیان.

لەوکاتەناخۆشانەی ئابلۆقەی ئابووری و شەڕی ناوخۆ رۆڵی بەرچاومان هەبوو لە هێورکردنەوە و دەست گرێیی کردنی خەڵکی ستەمدیدە، ئەمە تەنها بۆ مێژوو و بەرچاو رونیەك، سوپاس بۆخوا لەدەمی رووخانی رژێمی پێشووی بەعس، پڕۆژەی (بەختەوەری)مان، دامەزراند بە بەرنامەی ئیمانی و رۆشنبیری و کۆڕو سیمینار و ئاهەنگ و دواتریش کاری خێرخوازی دەستمان پێکرد و دواتر لە ٦-٦-٢٠٠٦ توانیمان لەرێگەی تۆڕی ئینتەرنێتەوەپڕۆژەکەمان بەدەرەوەی کوردستانیش ئاشنابکەین و بەهەردووزمانی کوردی وفارسی کاروپڕۆژەکانمان بڵاوبکەینەوەکەسوپاس بۆخوا گەیشتەئەورادەیەی گۆڤارێکی مانگانەش دەربکەین ....بەکورتی تا دەرچوونی ئەم گۆڤارەی بەردەستتان ئەم چالاکیانەئەنجام دروان، خوای گەورە لێمان قەبوڵ بکات.

١- پێشکەشکردنی (١٠٠٠)بەرنامەو کۆڕو سیمینارو ئاهەنگ و زیندوکردنەوەی بۆنەکان بۆبانگخواز حاجی کاروان لەدوای گەڕانەوەی لەوڵاتی ئەڵمانیالەساڵی ٢٠٠٣ کەماوەی سێ ساڵ لەشاری دۆرتمۆند نیشتەجێبوو.

٢- زیندووکردنەوە کاری بانگخوازی (دعوە)و کردنە بەری رۆحێکی تازە و بووژاندنەوەی ئەو حاڵەتە.

٣- سوپاس بۆخوا لەرێگەی پڕۆژەکەمانەوە سەدان گەنجی کوڕو کچ خوا هیدایەتی داون ودەستیان بەدینی خوای گەورە گرتووە.

٤- دابەشکردنی هەزارەها کاسێت و سی دی لەسەرتاسەری کوردستان و دەرەوەی کوردستان و دوابەرهەمیشی لەشاروشارۆچکەکانی کوردستانی رۆژهەڵات .

٥- چارەسەرکردنی زۆربەی کێشە کۆمەڵایەتییەکان و کێشە دەروونییەکان و گرفتی گەنجان.

٦- یارمەتی دانی قوتابیان لە زۆربەی بوارەکان.

٧- دروستکردنی کاری خێرخوازی ئەم بەشانەی لەخۆگرتووە.

+ کەفالەت کردنی منداڵانی بێ باوك کە تائێستا هەزارەها خێزان یارمەتیان وەرگرتووە.. لە حاڵی حازریش زیاتر لە ٦٠٠ خێزانی بێ باوك مانگانە یارمەتیان بۆ دێت لەلایەن خێرخوازان هەرخێزانی لە ٥٠ هەزار دینار کەمتر وەرناگرێت ئەمە جگە لەوەش دابەشکردنی بەردەوام لە (جل و بەرگ و خواردن گۆشت و پێداویستی قوتابخانە و چارەسەرکردنیان و فێری پەروەردەی ئیسلامیی و قورئان خوێندنیان .

+ دروستکردن (٨) خانو بۆ خێزانی بێ باوك.

+ دروستکردنی (دوو مزگەوت)ی گەورە، بەشداری کردن لەئاوەدان کردنەوەی مزگەوتەکانی تر.

+ یارمەتی دانی(دەیەها نەخۆش)و چارەسەرکردنیان.

+پڕۆژەی هاوسەرگیری بەیارمەتی ماددی زیاتر لە (٢٠) و(٣٠)خێزان پێك هێنراوە و یارمەتی دراون.

+ دابەشکردنی هەزارەها قورئانی پیرۆز و نامیلکە.

+ چاپکردنی پەیامەکانی بەختەوەری و کردنیان بە نامیلکە و کتێب وەکو: ناوەجوانەکانی خوای گەورە، ژیانی پێغەمبەران و بابەتەکان بەختەوەری و بەرەو بەهەشت و هتد ...

+ دامەزراندنی سایتی بەختەوەری کە سوپاس بۆ یەکێکە لەوسایتە بەرچاوانەی کە رۆڵی خۆی بینیوە بۆ گەیاندنی پەیامی خوای گەورە بە گەنجانی ناوەوەو دەرەوەی کوردستان بەهەردوو زمانی کوردی وفارسی کەپشت بەخوا بەم نزیکانەبەشی عەرەبی دەکرێتەوە .

+ بەشداری کردن لەچەندەها کاری ئاشتەوایی و پێکهێنانی خێزان، هەوڵێ بەردەوامی رۆژانە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان.

+ ئەم گۆڤارەش خزمەتێکی تری (تواضعی) بەردەستتانە کە پێشت بەخوا سەرەتایەکی خێردەبێت و دەبێتە مایەی هیدایەت و توێشوویەکی بەردەوام بۆ گەنجان و لاوان و چینەکانی تریش، هەوڵ دەدەین لەرەوتی ئیمانداران و دینداران و بێ لایەنانەی خۆمان لانەدەین، بۆیە داوا لە رۆشنبیران و بانگ خوازان و قەڵەم بەدەستان و خەمخۆران دەکەین بۆ بەختەوەرکردنی یەکتر بێ بە پاڵ پشتمان و، گۆڤار گۆڤاری خۆتانەو ئەسپی خۆتانی تیا دا تاوبدەن .. هەروەها داوا لە خێرخوازان دەکەین کە لەرێگەی پڕۆژەی (بەختەوەری) یەوە، چاو لە هەژاران و بێ باوکان نەبڕن و بەردەوام هاریکارییان بکەن بۆئەوەی لەدنیا و لەئاخیرەت بەختەوەری بەدەست بهێنن.

+ دواوتەمان: چی باشمان ئەنجام دابێت و ئەگەر مایەی دڵخۆشی خەڵك بووبێ، ئەواتەنها لەخوای گەورەی دەزانین، ئەگەر کەم و کوڕیشمان هەبووبێت ئەوا ئێمەش بەندەیەکین و شایانی هەڵەین .